

COL-2007

 CONCERTGEBOUWORKEST SEIZOENSVERSLAG 07/08

HAENDEL

BACH

ING NUON PHILIPS

HOOFDSPONSORS VAN 'T KONINKLIJK CONCERTGEBOUW ROTTERDAM

Voorwoord	1
Algemeen	5
Artistiek	6
Financiën	12
Fondsenwerving	13
Public Relations	16
Educatie	19
Vereniging Vrienden	20
Vereniging Entrée	21
Marketing en Media	23
Personeel en Organisatie	27
Seizoensoverzicht augustus 2007 – juli 2008	31
Bijlagen	60
Stichtingsbestuur, orkest- en stafleden	62
Internationale activiteiten	65
Bezoekersaantallen	66
Leden van het Gouden Gilde	68

Koninklijk Concertgebouworkest

Jacob Obrechtstraat 51, 1071 KJ Amsterdam T 020 305 10 10

Postbus 78098, 1070 LP Amsterdam

info@concertgebouworkest.nl www.concertgebouworkest.nl

Nawoord

Gaat een seizoenverslag meestal over één seizoen, ik permitteer me om maar meteen een terugblik te werpen op tien seizoenen. De jaren die ik hier directeur mocht zijn. Immers, volgend jaar zal ik het stokje overgedragen hebben aan mijn opvolger Jan Raes.

Is er in die tien jaren veel voor u veranderd?

Jawel. De prijzen zijn omhoog gegaan en er zijn rangen ingevoerd. De voortdurende stoelrechten zijn afgeschaft, tot verdriet van bevoorrechte abonnees, tot vreugde van vele anderen. En, o wonder, u bent jonger geworden! Gemiddeld genomen dan. De A-serie met veel vernieuwend repertoire is aanzienlijk uitgebreid, en u hebt ons willen volgen. Er zijn eretitels toegekend aan Bernard Haitink, Nikolaus Harnoncourt en Riccardo Chailly. Er trad een nieuwe chef-dirigent aan: Mariss Jansons. Veel grote dirigenten maakten hun opwachting, of keerden na lange tijd terug. En jonge getalenteerde dirigenten werden geïntroduceerd. Op de internationale ladder zijn we steviger dan ooit hoog in de top verankerd.

Maar veel is er ook gebleven. Gelukkig maar. Het enorm hoge niveau, het speelplezier van de musici. De veel geroemde eigen klank. Dat laatste is eigenlijk ook een wonder. In tien jaar vertrokken immers 50 musici, meestal wegens pensionering. Zij werden opgevolgd door jonge, uitstekend opgeleide musici, die zich voegden in het klankideaal van het orkest. Vaak zonder zich bewust te zijn van het proces.

In alle opzichten staat het orkest er uitstekend voor. Artistiek, financieel en organisatorisch. Ik draag het stokje met een gerust hart over aan Jan Raes.

Jan Willem Loot, *algemeen directeur*

Kerstmatinee, 25 december 2007

07 08

ALGEMEEN

Zomerfestivals

Aan het begin van een nieuw seizoen moeten de orkestleden meteen weer topfit zijn: niet alleen klinkt dan een aantal concerten in Amsterdam, ook staat een rondgang langs internationale topfestivals op het menu.

In augustus 2007 viel het orkest de eer te beurt om samen met eerdere dirigent Bernard Haitink op tournee te gaan. Het orkest studeerde twee programma's in, die gespeeld werden tijdens twee uitverkochte optredens in de serie Robeco Zomerconcerten, tijdens de BBC Proms in Londen, in het Palacio de Festivales te Santander, bij de Salzburger Festspiele, het Musikfest Berlin en het Lucern Festival. Muziek van Debussy, Wagner en Bruckners *Achtste symfonie* kregen tijdens deze prestigieuze tournee bijval alom.

◆ Mariss Jansons

Het abonnementenseizoen in Amsterdam werd in september geopend met een opmerkelijk programma in de A-serie onder leiding van Markus Stenz, waarbij Jörgen van Rijen, solo-trombonist van het KCO, soleerde in het lyrische concert *Lied* van Theo Verbey, een opdrachtwerk van het orkest. Deze wereldpremière stond geprogrammeerd naast onder meer de Nederlandse première van *Theatrum bestiarum* van Detlev Glanert, een werk dat grote indruk maakte. 1

Daarna was het natuurlijk de hoogste tijd voor het eerste programma in het vierde seizoen van chef-dirigent Mariss Jansons. Een uitvoering van Richard Strauss' groot bezette *Eine Alpen-sinfonie* werd voorafgegaan door het *Eerste vioolconcert* van Max Bruch. Solist Gil Shaham vond in Jansons de ideale orkestbegeleider.

In oktober keerde Jansons terug met muziek van Strauss. Diens *Don Juan* werd gekoppeld aan de monumentale *Vijfde symfonie* van Gustav Mahler. Deze symfonie, de enige van Mahler die gespeeld werd, liep als een rode draad door het seizoen. Na twee uitvoeringen in oktober en twee in januari zou dit stuk als paradepaard worden meegenomen tijdens de uitgebreide tournee door de Verenigde Staten in het voorjaar. 2

Eer het zover was bood de chef in Amsterdam nog een aantal memorabele concerten. In de A-serie klonk muziek van Kancheli, Bartók en Ketting. Van deze Nederlandse componist werd *De Aankomst* uitgevoerd, een compositie die later mee werd ingescheept naar Amerika voor uitvoeringen in Los Angeles en New York. Met Gidon Kremer werd *Lonesome* van Giya Kancheli uitgevoerd, een werk dat geschreven was voor de vijfenzeventigste verjaardag van cellist en dirigent Mstislav Rostropovitsj in 2002 en destijds ook uitgevoerd door Kremer en Jansons. Het werd nu een eerbetoon aan de in april 2007 overleden Russische musicus. Van Bartók werd met Kremer het *Eerste vioolconcert* uitgevoerd en als spectaculair sluitstuk de *Muziek uit de wonderbaarlijke mandarijn*.

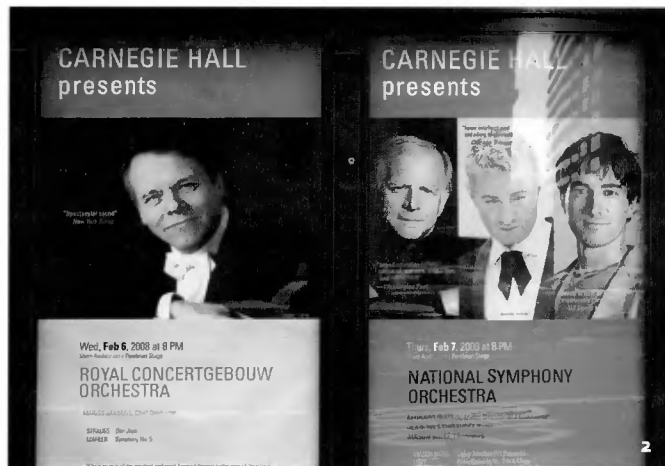
De Kerstmatinee, traditiegetrouw een bijzonder moment, werd opgeluisterd door Thomas Hampson. Hij zong de *Lieder eines fahrenden Gesellen* van Mahler, zijn specialiteit. Hampson had nooit eerder Mahler met het orkest gezongen. De *Achtste symfonie* van Dvořák was de feestelijke afsluiter van dit door de AVRO op radio en televisie live uitgezonden concert. Eerder in de week dirigeerde Jansons de symfonie al in de abonnementsconcerten, waarbij de tachtigjarige pianist Ivan Moravec zijn KCO-debuut maakte in het *Derde pianoconcert* van Beethoven.

Jonge talenten

Naast de nog relatief jonge violist Gil Shaham was in de herfst ook de negenentwintigjarige Severin von Eckardstein te gast. Hij debuteerde bij het orkest in september, als vervanger van de in de seizoensbrochure aangekondigde Hélène Grimaud, in Beethovens *Vijfde pianoconcert*, uitgevoerd onder leiding van Paavo Järvi. De concerten werden gegeven in Amsterdam, Groningen en Eindhoven.

De maand oktober bood een mooi inzicht op de ontwikkeling van verschillende generaties dirigenten. De nog jonge Engelman Daniel Harding maakte al in 2004 zijn KCO-debuut, samen met de pianist Lars Vogt, met wie hij Mozarts laatste pianoconcert uitvoerde, gevolgd door het *Divertimento voor strijkers* van Bartók en Dvořáks symfonische gedicht *Het gouden spinnewiel* (series B, D, Z). Een week later was het de beurt aan de al even jonge Rus Vladimir Jurowski, die krap een jaar eerder zijn KCO-debuut had gemaakt. In de serie A dirigeerde hij *zeroPoints* van Eötvös, het buitengewone *Vioolconcert* van Nielsen – dat in de handen van Nikolaj Znaider meesterwerk-status kreeg – en de *Symfonische dansen* van Rachmaninov. Na een week met de chef-dirigent was het vervolgens de beurt aan de jonge Belg Ivan Meylemans, tot voor kort als solo-trombonist aan het orkest verbonden, die zijn dirigentendebuut maakte met het educatieproject 'Benjamins Orkest', opgebouwd rond *The Young Person's Guide to the Orchestra* van Benjamin Britten. Orkestleden, begeleid door de Engelse educatiespecialist Tim Steiner, bereidden het programma zorgvuldig voor met leerlingen van een Amsterdamse school, die vervolgens werden opgetrommeld om

aan de uitvoeringen mee te werken. Ook het publiek in de zaal werd uitgenodigd om een aantal muzikale bijdragen te leveren (zie ook Educatie).

◆ **Rijpe interpretaties en veel Tsjaikovski**

Een reeks van vier concerten stond onder leiding van een vertegenwoordiger van de oude maestrogeneratie: Kurt Masur (1927) maakte een bijzondere combinatie met de 'tweede' symfonieën van Schumann en Tsjaikovski (series B, E, Z). Dit bleek meteen het startschot van een klein Tsjaikovski-feestje in november. Het *Vioolconcert* klonk, tussen werken van Glinka en Rachmaninov, tijdens een uitgebreide reeks concerten in Nederland en Duitsland (Mannheim, Frankfurt, Baden-Baden en Dortmund) onder leiding van de gerespecteerde dirigent André Previn. Anne-Sophie Mutter was de soliste. De *Vijfde symfonie* werd uitgevoerd onder leiding van Daniele Gatti in Amsterdam, Londen en Birmingham, nu in combinatie met het *Vioolconcert* van Mendelssohn en met de al even vermaarde Vadim Repin als solist. Gatti tekende opnieuw voor spraakmakend temperament.

Opzienbarende Italiaanse toestanden waren er ook in een volgend programma: Antonio Pappano was voor de tweede maal bij het orkest te gast. Het traditionele programma, met Rachmaninovs *Tweede pionoconcert* – solist Leif Ove Andsnes – en de *Tweede symfonie* van Sibelius opende hij wervelend met het niet eerder door het KCO gespeelde *Concert Romōnesc* van Ligeti.

◆ **Tournee naar de Verenigde Staten**

Het KCO is al vele malen in de VS geweest, maar de uitgebreide tournee met drie programma's langs de belangrijkste steden van beide 'kusten' was een unieke happening. Met Mariss Jansons werden achtereenvolgens San Francisco, Los Angeles (de nieuwe Walt Disney Concert Hall 3), Boston, Washington en New York aangedaan, waar ter afsluiting drie concerten in Carnegie Hall gegeven werden. Naast de genoemde Mahler-symfonie stonden ook Debussy's *Lo mer*, de *Symphonie fontostique* van Berlioz en de *Tweede symfonie* van Brahms op het programma, evenals het *Derde pionoconcert* van Prokofjev met Yefim Bronfman. Voorafgaand aan de tournee maakte Jansons – en zeker ook Bronfman – al grote indruk in Amsterdam en de enthousiaste persreacties uit de VS logen er ook niet om. The New York Times zag in de drie concerten aanleiding om de unieke status van het orkest nog eens te bevestigen: *It does not happen often, but occosionolly the best living conductor ends up leading the world's greatest orchestra. On Mondoy evening, Lotvion moestro Moriss Jonsons brought his Royol Concertgebouw Orchestra to Cornegie Holl to demonstrote this rore perfecto.*

◆ **Vocaal spektakel**

In 2008 kon er naast alle instrumentale rijkdom ook volop genoten worden van de menselijke stem in enkele bijzondere vocale producties. Bernard Haitink bracht in februari de eerste akte uit *Die Wolküre* van Richard Wagner, voorafgegaan door de 'Onvoltooide' *symfonie* van Schubert. Het werd een onvergetelijke reeks uitvoeringen met een onbetwiste topcast: bas

John Tomlinson (Hunding), tenor Clifton Forbis (Siegmund) en sopraan Eva-Maria Westbroek (Sieglinde), een goede bekende van het orkest dankzij haar indrukwekkende rol in de opera *Lady Macbeth van Mtsensk* in het Sjostakovitsj-jaar 2006.

Iván Fischer viel de eer te beurt om op Palmzondag de *Matthäus-Passion* van Bach te dirigeren. De dagen daaraan voorafgaand leidde hij het orkest al in een B-, D- en Z-programma met muziek van onder meer Beethoven – Richard Goode soleerde in het *Tweede pianacancert* – en Brahms. Fischers meeslepende uitvoering van diens *Pianakwartet* in Schönbergs bewerking maakte waar dat dit soms Brahms' vijfde symfonie genoemd wordt. Zijn interpretatie van de *Matthäus* toonde respect voor de historische uitvoeringspraktijk – met name de strikt tweekorige indeling – maar liet ook enige expressieve vrijheid toe. Samen met het Groot Omroepkoor, het Nationaal Kinderkoor en een keur aan solisten, waaronder Evangelist Mark Padmore als alles verbindend element, werd het een indringende en zeer positief ontvangen uitvoering.

Een derde opmerkelijke vocale productie vormde de *Szenen aus Goethes 'Faust'* van Schumann in april (series E, Z, B en een concert in Brussel), onder leiding van honorair gastdirigent Nikolaus Harnoncourt. Sinds 2000 heeft hij deze eretitel, en met reden: al decennia lang draagt hij zijn uitzonderlijke band met het orkest uit in legendarische uitvoeringen van de muziek van Bach, Mozart, Haydn en vele anderen. De vijf concerten in Amsterdam en Brussel bewezen de affiniteit die Harnoncourt heeft met Schumanns muziek, en zijn vermogen om de klank van het orkest op positieve wijze volledig naar zijn hand te zet-

ten. Wederom kon het KCO steunen op een gezelschap van topzangers, waaronder bariton Christian Gerhaher (Faust) de meest opvallende was. Voorts verdient Christiane Iven als Gretchen speciale vermelding, die voortreffelijk inviel voor de kort vóór de productie uitgevallen Dorothea Röschmann.

◆ Hoogstandjes uit en in diverse landen

Het nieuwe jaar werd geopend met een programma van Tsjechische hoogstandjes, uitgevoerd onder leiding van de vermaarde Tsjechische dirigent Jirí Belohlávek, die zijn KCO-debuut maakte. Hij begeleidde daarbij KCO-solocellist Godfried Hoogeveen in het *Cellacancert* van Dvořák. In het A-programma van maart onder leiding van Dennis Russell Davies gingen het te

weinig gehoorde *Catena* voor groot blazersensemble van Tristan Keuris – geschreven voor het honderdjarig bestaan van het orkest in 1988 – Schnittkes *Concert voor piano en strijkorkest* – met Maki Namekawa – en *Petroesjka* van Stravinsky, in de volledige versie van 1911. Daniele Gatti keerde in april terug met deels hetzelfde repertoire als dat van het najaar voor concerten in Amsterdam, Lissabon en Madrid. Deze keer maakte hij ook indruk met de ernst van *Tod und Verklärung* van Richard Strauss en met Beethovens 'Eroica'. Als vanouds voortreffelijk was het optreden van pianiste Maria João Pires in het 'Jeunehomme' concert van Mozart. Op de bok stond Trevor Pinnock, de oude-muziekspecialist die zijn debuut maakte met onder meer de *Symfonie nr. 99* van Haydn.

In mei, kort voor zijn vaste benoeming als concertmeester, debuteerde Liviu Prunaru bij zijn eigen orkest. Hij speelde het *Derde violconcert* van Camille Saint-Saëns, een werk dat hem op het lijf geschreven is. Hij kreeg uitstekend partij van Fabio Luisi, die zijn succesvolle tweede gastoptreden als dirigent onderstreepte met Schumanns *Derde symfonie*. Mariss Jansons keerde na de intensieve Amerikaanse tournee terug in mei voor verdere optredens in Amsterdam, Parijs en Wenen, in juni nog eens gevolgd door optredens in Londen en Granada. Succes was verzekerd met de *Schilderijtentoonstelling van Moesorgski* en – in een ander programma – de *Vijfde symfonie* van Beethoven. Mariss Jansons wist echter ook in deze overbekende werken nog iets extra's te leggen. Thomas Quasthoff liet in enkele Schubert-liederen, in orkestbewerkingen van Reger, Webern en Offenbach, de luisteraars werkelijk alle aardse beslommeringen vergeten. Het was zijn debuut bij het KCO. Beide programma's werden ook in Wenen met groot enthousiasme ontvangen. 4

◆ KCO en CocoRosie

Hoewel Atmosphères van Ligeti en Putnam's Camp van Charles Ives op het programma stonden, was van een A-serieconcert geen sprake op 29 april. Deze datum, bekend onder de naam Koninginnenacht, stond in het teken van een bijzonder Entrée-concert, waar de buitengewone popgroep CocoRosie medewerking aan verleende. (zie ook Entrée).

Messiaen honderd jaar

In november werd een voorschot genomen op het project Messiaen+ van het Messiaen-jaar 2008. Messiaens 'laatste leerling' George Benjamin, componist én dirigent, legde de roots van de 'maître' bloot. Het programma bevatte, naast orgelmuziek, een vroeg orkestwerk en het sleutelwerk *Chronochromie* van Messiaen zelf, werk van Debussy en een kort in memoriam voor Debussy van Messiaens leraar Dukas, in een nieuwe orkestratie van Geert van Keulen. Voor de gelegenheid componeerde Marc-André Dalbavie in opdracht de hommage *La source d'un regard*. Als motto had het bonte programma het begrip Kleur meegekregen. Het Woord stond centraal in het tweede Messiaen-programma, gedirigeerd door David Robertson in februari. Muziek van Messiaens leerlingen Ton de Leeuw, George Benjamin en Pierre Boulez omlijstte nu de liederencyclus *Poèmes pour Mi*, souverijn gezongen door Measha Brueggergosman. In juni volgden de thema's Geloof – Messiaens *L'Ascension* en Bruckners *Zesde symfonie* onder de bezielende leiding van Myung-Whun Chung – Vogel – Ingo Metzmacher dirigeerde een wereldpremière van Rob Zuidam en het met een monsterbezetting uitgedoste *Éclairs sur l'Au-delà* – en Tijd – de beroemde, tijdloze *Turangalîla-symfonie* voor het eerst onder leiding van Mariss Jansons. *Éclairs*, het laatste meesterwerk van Messiaen, was nooit eerder door het orkest gespeeld. Door ziekte van Mariss Jansons moesten de laatste concerten worden overgenomen door assistent-dirigent Theo Wolters (*Turangalîla* in Amsterdam) en de ervaren Estlandse maestro Neeme Järvi (Extra concert Amsterdam, concerten in Londen en Granada).

MESSIAEN
CHRONOCHROMIE
 GEORGE BENJAMIN, DIRIGENT
 LEO VAN DOESELAAR, ORGEL
 WERKEN VAN DEBUSSY,
 WERELDPREMIÈRES DUKAS DALBAVIE

ING NSO PHILIPS
 Promotie van de Nederlandse Philharmonische Orkesten

DON 8 EN VRIJ 9 NOV 07

CONCERTGEBOUWORKEST

TEL 020 671 83 45 » 0900 0191 » WWW.CONCERTGEBOUWORKEST.NL

Financiën

Het verslagjaar 2007 is afgesloten met een voordelig exploitatiesaldo van € 412.000 (begroot nadelig € 304.000). Het begrote resultaat is nadelig beïnvloed door lagere overige opbrengsten (€ 127.000) en minder inkomsten uit beleggingen (€ 317.000). Hier tegenover staan meer ontvangen opbrengsten van concerten en tournees (€ 309.000), lagere materiële lasten beheer (€ 158.000), lagere personeelslasten activiteiten (€ 383.000) en lagere materiële lasten activiteiten (€ 217.000). Na mutatie van het bestemmingsfonds OC en W (€ 83.000) is het restant van het voordelig saldo toegevoegd aan de algemene reserve (€ 328.000).

Het KCO verwacht de kunstenplanperiode 2005 - 2008 af te ronden met een sluitende rekening. Op basis van de in 2005 opgelegde subsidiekorting van € 500.000 per jaar was de verwachting de periode van vier jaar met een cumulatief tekort van circa € 600.000 te kunnen afsluiten. Het orkest heeft diverse

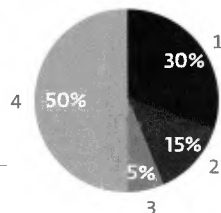
maatregelen genomen aan de kosten- en inkomstenkant om de opgelegde subsidiekorting te compenseren. Daar is het slechts gedeeltelijk in geslaagd. De meerjarenbegroting voor de periode 2005 - 2008 rekt met een structureel tekort van bijna € 200.000 per jaar.

De positieve ontwikkeling die de jaarcijfers over 2007 laten zien zijn voor het grootste deel toe te schrijven aan een negatieve ontwikkeling voor het orkest: een groeiend aantal langdurig openstaande vacatures. Dit wordt veroorzaakt door gebrek aan wervingskracht in verband met het onvoldoende internationaal concurrerend salarisniveau van de musici. Deze problematiek vormt ook de kern van de subsidieaanvraag voor de periode 2009 - 2012.

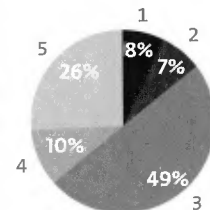
Het positieve resultaat over 2007 kan in het licht van het bovenstaande dan ook niet als louter positief worden gekenmerkt.

De verdeling van de baten en lasten in boekjaar 2007 is als volgt:

1 Eigen inkomsten binnenland	6.128.000
2 Concerten buitenland	3.006.000
3 Sponsorgelden	1.013.000
4 Subsidies	10.377.000
totaal:	20.524.000

1 Personele kosten <i>Beheerslasten</i>	1.517.000
2 Materiële lasten <i>Beheerslasten</i>	1.462.000
3 Personele kosten *	9.796.000
4 Dirigenten/solisten/koren*	2.042.000
5 Materiële lasten*	5.295.000
saldo resultaat	412.000

totaal: 20.524.000

* *Activiteitenlasten*

Fondsenwerving

De Stichting Donateurs Koninklijk Concertgebouworkest heeft een succesvol seizoen achter de rug. Er is een aantal prachtige instrumenten voor het orkest verworven, waaronder drie zeer welluidende bassen. Daarnaast heeft de Academie van het KCO vijf talentvolle jonge musici de kans gegeven ervaring bij het KCO op te doen, en is met het educatieproject en concert Benjamins Orkest de Grote Zaal van het Concertgebouw drie keer tot de nok toe gevuld met jong en nieuwsgierig publiek.

Dit is allemaal te danken aan de geweldige steun die de donateurs dit seizoen weer hebben gegeven. Zij hebben zich verenigd in het Gouden Gilde, de Salon, d'Onderneming, de American Friends (AF-RCO) en, dit seizoen voor het eerst, de Freundeskreis Schweiz. Dankzij hun bijdragen kan de Stichting de instrumenten verwerven die het orkest nodig heeft, jonge musici de weg helpen vinden naar het orkestpodium, kinderen leren luisteren naar klassieke muziek en het financieel fundament van het orkest blijven versterken.

De vaste kern van particuliere schenkers, het Gouden Gilde, is opnieuw in omvang gegroeid. Opvallend was de stichting van twee nieuwe Fondsen op Naam door particuliere schenkers: het Christiaan Vlek Fonds en het Familie van Ees-Havestein Fonds. Daarnaast leverden de zakelijke netwerken De Salon en d'Onderneming een substantiële financiële bijdrage.

Naast het feit dat de inspanning om fondsen te werven ieder jaar groter wordt, neemt ook de vraag van orkest en musici om extra steun toe.

De Stichting Donateurs Koninklijk Concertgebouworkest blijft zich dan ook vol overtuiging inzetten voor het werven van fondsen om haar doelstellingen te kunnen realiseren:

- het verder opbouwen en beheren van de collectie hoogwaardige muziekinstrumenten die een fundament legt voor het behoud van de unieke klankkleur en het artistieke topniveau van het Koninklijk Concertgebouworkest
- het ondersteunen van bijzondere artistieke projecten die passen bij de internationale status van het orkest
- het mogelijk maken van educatieve projecten, waaronder kinderconcerten, muziekeducatie op scholen en de Academie van het KCO
- het opbouwen van een financieel vermogen om de continuïteit van het Koninklijk Concertgebouworkest te kunnen waarborgen.

Aan de collectie muziekinstrumenten van de Stichting Donateurs konden de volgende instrumenten worden toegevoegd:

- Houten fluit, Sankyo, tbv Herman van Kogelenberg
 - Alexander hoorn, tbv Fons Verspaandonk
 - Bekkens, Spizzichino, tbv de slagwerkgroep
 - Wuhan tamtam, tbv de slagwerkgroep
 - Contrabas, John Lott sr., ca. 1835, tbv Georgina Poad
 - Contrabas, Gagliano familie, ca. 1770, tbv Carol Harte
 - Fagot, Heckel, tbv de houtblazersgroep
 - Contrabas, Pedrazzini, 1907, tbv Rob Dirksen
 - Mondstuk voor houten fluit, tbv Emily Beynon
-

v. Georgina Paad speelt op een John Lott Sr. contrabas (ca. 1835) uit de collectie van de Stichting Donateurs Koninklijk Concertgebouworkest. Dit prachtige instrument kon in 2007 worden aangekocht dankzij de gulle giften van vele particuliere schenkers.

Door een royale donatie van de Ribbink van den Hoek Familienstichting kon aan de firma Wilhelm Heckel de opdracht worden gegeven om speciaal voor musicus Helma van den Brink een nieuwe fagot te laten bouwen. Vanwege een wachtlijst bij de firma Heckel kan dit bijzondere instrument naar verwachting in 2011 aan de instrumentencollectie worden toegevoegd.

De aankoop van de Pedrazzini contrabas werd mogelijk door het aanwenden van het resterende deel van het legaat van oud-dirigent Anton Kersjes en de bijdrage uit de kerstactie van de Vereniging Vrienden. De fagot ten behoeve van de houtblazersgroep werd geschonken door de heer en mevrouw Krauss, lid van de AF-RCO.

Steun voor educatie

Mede dankzij een royale financiële bijdrage van de Turing Foundation kon de Stichting Donateurs een bijzonder en ambitieus educatieproject mede mogelijk maken: 'Benjamins Orkest', een serie interactieve kinderconcerten die in oktober 2007 plaatsvond. (zie ook Educatie)

Dit jaar hebben vijf jonge talentvolle musici de Academie van het KCO met goed gevolg doorlopen. Deze orkestrale leergang voor jonge professionele musici werd in 2007 mede mogelijk gemaakt door twee Fondsen op Naam (beide anoniem) die de Academie in hun doelstelling hebben opgenomen, mevrouw A. Wafelman-Morpurgo, de Stichting Rees-Klatte en de Ribbink van den Hoek Familienstichting.

Buitenlandse vrienden en donateurs

American Friends of the Royal Concertgebouw Orchestra (AF-RCO)

Na afloop van het laatste KCO-concert in New York (februari 2008) organiseerden de American Friends een speciale bijeenkomst in een etablissement op een steenworp afstand van Carnegie Hall. Deze ontmoeting tussen chef-dirigent, musici, en American Friends was een feestelijke afsluiting van een succesvolle tournee door Amerika. Eerder tijdens deze tournee werd door één van de American Friends al een mooie fagot geschonken aan het orkest. Daarnaast ontving het orkest financiële steun van de AF-RCO. Hun bestuur werd verder uitgebreid met Elizabeth van Schilfgaarde en Max Rutten, beiden in New York woonachtige en werkende Nederlanders. Daarnaast hebben enkele Amerikanen hun diensten aan de AF-RCO aangeboden voor het organiseren van toekomstige activiteiten rond de aanwezigheid van het orkest. De inzet en het enthousiasme van de Amerikaanse vrienden wordt door musici en staf van het orkest bijzonder op prijs gesteld.

Freundeskreis Schweiz

Na afloop van het concert in Luzern vond op 5 september 2007 de oprichtingsbijeenkomst plaats van de Freundeskreis Schweiz. Naast vertegenwoordigers van het orkest en de Stichting Donateurs was hiervoor tevens een aantal Nederlandse Gouden Gildeleden uitgenodigd, die meereisden met het orkest.

In april 2008 bezocht een gezelschap van circa dertig leden van de Freundeskreis Schweiz een repetitie en een concert van het orkest in Amsterdam. Voorafgaand aan het concert vond een

exclusief diner plaats in één van de foyers van het Concertgebouw, waarbij onder meer de ambassadeur van Zwitserland in Nederland en zijn vrouw aanwezig waren.

In het eerste jaar van zijn 'officiële' bestaan ontpopte de Freundeskreis zich als een zeer actief netwerkende en wervende organisatie. Het ledental neemt snel toe en er zijn reeds afspraken over de organisatie van diverse activiteiten rond de concerten in Luzern in het volgende seizoen.

De Freundeskreis Schweiz heeft de ambitie uitgesproken om in de nabije toekomst de aankoop van een muziekinstrument voor het orkest mogelijk te maken. 6

Public Relations

Gedurende het bijna 120-jarige bestaan van het Koninklijk Concertgebouworkest is een enorm hechte band ontwikkeld met de achterban. Dat blijkt uit de vele abonneementhouders, met name op de B-serie (de woensdag- en de donderdagavonden), waarvan sommigen reeds tientallen jaren een abonnement hebben. Ook de Vereniging Vrienden van het Concertgebouw en het Koninklijk Concertgebouworkest vormt met ruim 13.000 leden een belangrijke achterban. Daarnaast kent het KCO sinds meer dan tien jaar het Gouden Gilde (bijna vijfhonderd mensen die het KCO op een bijzondere wijze steunen), de Salon (een groep van jonge professionals) en de leden van d'Onderneming, de meest recente loot aan de boom van de Stichting Donateurs. Tevens prijst het KCO zich gelukkig dat via de Vereniging Entrée 4.500 jongeren in de leeftijd van 0 tot 27 jaar betrokken zijn bij het wel en wee van het orkest.

Al deze activiteiten vergen de nodige aandacht, enthousiasme en professionaliteit om ze te doen welslagen, niet alleen van het orkest als collectief maar vooral ook van de individuele directie- en stafleden. De afdeling Public Relations speelt hierin een centrale rol, zowel in- als extern.

Basis van deze hechte band zijn natuurlijk op de eerste plaats de constante kwaliteit van het orkest en de naam en faam van de dirigenten en solisten. Maar daarnaast worden diverse activiteiten ontplooid – vele volgens een lange traditie – om deze band te onderhouden en waar mogelijk te verdiepen. Een actief en open communicatiebeleid is daarbij een eerste vereiste. Het streven is dit zo zorgvuldig mogelijk te doen.

Geschreven communicatie-uitingen:

- de jaarlijkse abonnementsbrochure en lossekaartenbrochure, met daarin alle informatie over het nieuwe seizoen
- het jaarlijks verschijnende seizoensverslag, met daarin een verantwoording van alle activiteiten en hoogtepunten van het KCO
- het maandblad Preludium, met daarin, naast de programma's, de nodige achtergrondinformatie over de gebeurtenissen achter de schermen

Andere momenten van het uitwisselen van informatie zijn:

- de inleidingen op de concerten in de A-serie
- de toelichtingen van de dirigenten op het podium in de Grote Zaal bij de concerten in de A-serie
- de diners in de Spiegelzaal voorafgaand aan de concerten in de B- en deels de E-serie, met korte inleidingen door orkest- of directieleden
- de Meet-and-Greet bijeenkomsten na de concerten, zowel voor de bezoekers van de concerten in de A-serie, alsook voor de leden van de jongerenvereniging Entrée
- de openbare repetities, georganiseerd door de Vereniging Vrienden

Daarnaast werd in het seizoen 2007-2008 een aantal activiteiten gepland om de toegankelijkheid van de concerten te waarborgen en te vergroten, en meer mensen deelgenoot te laten zijn van de concerten, zoals:

- de televisie-uitzendingen van de traditionele Kerstmatinee en het concert onder leiding van eredirigent Bernard Haitink met o.a. de eerste akte uit Wagners *Die Walküre*

- de openbare repetities op woensdagmiddag
- het Koninginnenachtconcert, samen met popformatie CocoRosie, onder auspiciën van de jongerenvereniging Entrée, dat ook live op internet te volgen was en nadien als video on demand beschikbaar was op diverse websites
- de invoering van prijsdifferentiatie bij de concerten
- de sprintplaatsen voor jongeren tegen de sterk gereduceerde prijs van € 7,50
- de meer dan 25 concerten die dankzij mediapartner AVRO live op de radio werden uitgezonden, evenals twee televisieregistraties
- diverse concertprogramma's die Radio Nederland Wereldomroep over de hele wereld distribueerde
- meer concerten dan voorheen in de provincie: Utrecht, Rotterdam, Groningen en Eindhoven
- de website met daarop alle actuele informatie: www.concertgebouworkest.nl
- RCO live, het eigen platenlabel met live opnamen van de concerten

Pers nationaal en internationaal

De journalisten van de belangrijkste Nederlandse dagbladen volgden de activiteiten van het KCO wederom met grote interesse en deden daar op doorgaans zeer positieve wijze verslag van. Parallel aan het verschijnen van het beleidsplan van het Koninklijk Concertgebouworkest 2009 – 2012 in december gaf chef-dirigent Mariss Jansons twee belangrijke interviews aan Het Financieele Dagblad en het NRC Handelsblad. Hierin onderstreepte hij nogmaals de uitzonderingspositie die het KCO in

ons land zou moeten verdienen en een dienovereenkomstige stijging van het subsidie van Rijk en Gemeente.

Rondom de buitenlandse reizen van het KCO werd een actief beleid gevoerd door middel van veel interviews met voornamelijk chef-dirigent Mariss Jansons. De concerten in het buitenland mochten zich verheugen in een grote en ook hier zeer positieve belangstelling en waardering van de belangrijkste buitenlandse persvertegenwoordigers. Voor de prestigieuze tournee langs de belangrijkste Amerikaanse podia in februari werd samengewerkt met het PR-bureau Schumann Associate in New York. Rondom de uitgave van de cd's op het eigen RCO Live label werd zowel in het binnen- als buitenland het nodige geschreven.

Relaties

Zoals gebruikelijk bestond voor het KCO rondom de concerten de nodige belangstelling. Hare Majesteit de Koningin woonde in gezelschap van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Willem Alexander een concert bij ter gelegenheid van de 65e verjaardag van chef-dirigent Mariss Jansons. Beschermvrouwe Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Maximá bezocht net als voorgaande jaren incognito enkele activiteiten. Tot regelmatige toehoorders behoren eveneens talrijke ambassadeurs, in het bijzonder mevrouw Baiba Brase, de ambassadeur van Letland, die zich vanwege haar bijzondere relatie met de Letse chef-dirigent Mariss Jansons oprecht de best denkbare ambassadeur voor het KCO toonde. 7 Politici op zowel landelijk als plaatselijk niveau woonden regelmatig concerten bij, zowel op uitnodiging als op eigen initiatief. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

de heer dr. R. Plasterk, maakte op 14 januari tijdens een informele lunch kennis met chef-dirigent Mariss Jansons, enkele bestuursleden en de voltallige directie. Onder meer werd gesproken over het beleid voor de komende periode van het Kunstenplan 2009 – 2012. 8

Collega-instellingen uit het buitenland kwamen zich ook nu weer oriënteren op de achtergronden van het orkest.

◆ Interne public relations

Een goedgemotiveerde medewerker telt voor twee, vandaar een aantal activiteiten om die betrokkenheid te bevorderen, zoals:

- De KCOurant, die zes maal per jaar verschijnt met vooral human interest verhalen; de redactie bestaat grotendeels uit orkestleden
- De KCOactueel, die tweewekelijks verschijnt en de meest actuele informatie geeft over programma's, bezettingen, activiteiten, financiën en personalia
- De rubriek *Journal* in Preludium

Om de onderlinge solidariteit te bevorderen werd meermaals in gezamenlijkheid bij festiviteiten koffie of een drankje gedronken, een jaarlijks voetbal- en tennistoernooi werd georganiseerd en samen met de medewerkers van Het Concertgebouw NV een Sinterklaasfeest op touw gezet.

Er was nauw overleg met de Vereniging Gepensioneerden van het KCO teneinde ook de gepensioneerde medewerkers zoveel mogelijk bij het KCO betrokken te houden.

Benjamins Orkest

In november vond het Entréeconcert Benjamins Orkest plaats. Voor dit project was gekozen voor een intensieve samenwerking met basisscholen, Benjamin Britten's *A Young Person's Guide to the Orchestra* stond centraal. Twaalf musici van het orkest hebben een groot aantal schoolklassen in de Amsterdamse regio bezocht. Met 32 leerlingen van de Oscar Carré school in de Amsterdamse Pijp werd zeer intensief gewerkt. Zij werden voorbereid om tijdens de drie concerten samen met het orkest te spelen op het podium van de Grote Zaal van het Concertgebouw. Er was veel animo voor dit educatieproject. Er hadden zich in eerste instantie zo'n 130 Amsterdamse scholen aangemeld (in totaal meer dan vierduizend leerlingen). Er was echter plaats voor maximaal dertig scholen; zo'n achthonderd leerlingen woonden uiteindelijk het schoolconcert bij. Zowel het concert op 26 oktober als de twee concerten voor publiek op zondag 28 oktober waren volledig uitverkocht. Onder leiding van dirigent Ivan Meylemans en animateur Tim Steiner mocht de hele zaal meedoen met klappen, stampen en zingen.

Repetities

De succesvolle reeks repetitiebezoeken voor leerlingen uit de bovenbouw van het vervolgonderwijs in samenwerking met de educatieve afdeling van Het Concertgebouw NV werd gecontinueerd. Tevens startte deze afdeling educatie voor dezelfde doelgroep met een reeks workshops, waar leerlingen op basis van het repertoire uit een specifiek concert zelf compositieopdrachten uitvoerden. Op deze wijze kregen zij een beter begrip voor

de muzikale taal van de symfonische muziek. Al met al bezochten in seizoen 2007-2008 3000 leerlingen de educatieve activiteiten bij het Koninklijk Concertgebouworkest.

◆ Academie van het Koninklijk Concertgebouworkest

De educatieve activiteiten van het KCO strekken nog verder. Op het hoogste muzikale niveau is ook de Academie van het Koninklijk Concertgebouworkest een vorm van educatie, waarbij jonge talentvolle musici volwaardig meedraaien in een aantal concertprogramma's. Vijf musici kregen afgelopen seizoen de kans om hun praktijkervaring in orkestspel uit te breiden, van doorgewinterde mentoren uit het orkest de kneepjes van het vak te leren en zich de speelcultuur van het KCO eigen te maken. De ervaring leert dat afgestudeerde studenten van deze academie daarna regelmatig terug te vinden zijn in de gelederen van professionele orkesten.

73 jaar Zichtbaar en Hoorbaar

Met de eerbiedwaardige leeftijd van 73 toonde de Vereniging Vrienden zich dit seizoen even actief als vitaal. Er werden opnieuw ruim veertig activiteiten georganiseerd voor Vrienden- en Entréeleden, zoals de vier kamermuziekconcerten, inleidingen op de A-serie, rondleidingen en drie muziekcursussen door Hans van den Boom en Leo Samama.

Vrienden hadden dit seizoen exclusief toegang tot vier generale repetities van het KCO: met Vladimir Jurowski en violist Nikolaj Znaider (12 oktober 2007), Mariss Jansons (18 januari 2008), Daniele Gatti (4 april 2008) en Nikolaus Harnoncourt (17 april 2008). De repetities werden door ruim vijfduizend Vrienden bezocht.

Om het contact met Vrienden in de regio te versterken, reisden medewerkers van het bureau Vrienden & Entrée met het orkest mee naar Groningen voor een concert op 27 september 2007. Ruim vijfhonderd Vrienden in Noord-Nederland werden voor dit concert uitgenodigd. Vijfzeventig daarvan maakten hiervan gebruik, en kregen een speciale ontvangst in de pauze.

Dankzij de jaarlijkse wervingsactie onder lossekaartkopers van het Concertgebouw, groeide de Vereniging dit jaar opnieuw met meer dan duizend leden. Tijdens de algemene jaarvergadering kon de 13.000ste Vriend door voorzitter Gerlach Cerfontaine worden verwelkomd.

De Vrienden konden dit seizoen een belangrijke doelstelling – namelijk financiële steun geven aan Gebouw en Orkest – nog beter dan andere jaren realiseren. Via de Nieuwjaarsactie werd ruim € 77.000 geschonken ten behoeve van boventiteling-

apparatuur in het Concertgebouw en voor nieuwe contrabassen van het KCO.

◆ Vriendenkrans Concours

In maart 2008 beleefde het Vriendenkrans Concours zijn 59ste editie. De vakjury, onder leiding van Jard van Nes, werd dit jaar vanuit het KCO ingevuld door Emily Beynon (fluit), Johan van Iersel (cello), Caroline Strumphler (viool) en Joel Ethan Fried (adjunct-directeur artistieke zaken). Tijdens de finale reikte de jury voor het eerst de Bernard Haitink Fonds Prijs voor jong muzikalent uit aan Vriendenkrans-winnaars Duo Sax & Stix (Eva van Grinsven en Ramon Lormans). De prijs bestaat uit een geldbedrag van € 5.000 dat besteed dient te worden aan een coachingsprogramma door leden van het orkest.

◆ Valentijnsconcert voor Singles

Nieuw dit seizoen was het eerste Nederlandse Valentijnsconcert voor Singles in de Kleine Zaal, een uniek concept dat in samenwerking met de Volkskrant is ontwikkeld, en een nieuwe dimensie gaf aan het populaire Meet and Greet.

Solofluitiste Emily Beynon verzorgde met het Fernando Lameirinhas Trio een speciaal voor deze avond gearrangeerd programma, en prijkte dankzij de intensieve Volkskrant-campagne maandenlang met paginagrote advertenties in het landelijke ochtendblad.

Entrée

Entrée is al veertien jaar lang de zeer succesvolle jongerenvereniging van Het Concertgebouw en het Koninklijk Concertgebouworkest. Afgelopen seizoen telde zij 4400 leden tussen 0 en 27 jaar oud, een stijging van bijna vierhonderd inschrijvingen ten opzichte van het jaar daarvoor. Naast een effectieve marketingcampagne heeft Entrée ook veel te danken aan mond-tot-mondreclame: leeftijdsgenoten maken elkaar lid, ouders en grootouders hun eigen (klein)kinderen.

Entrée heeft haar leden dan ook een hoop te bieden. Allereerst is daar de Entréeselectie. In seizoen 2007-2008 werden honderden concerten, waaronder het complete (!) aanbod van het KCO, voor slechts € 5,00 per kaart aangeboden aan de Entréeleden. De financiële drempel die onder meer studenten zou verhinderden concerten in het Concertgebouw te bezoeken, is hiermee opgeheven. Daarnaast organiseert het bestuur van Entrée, geheel bestaande uit vrijwilligers onder de 27 jaar, elk seizoen een aantal bijzondere projecten voor jong publiek. In het afgelopen seizoen waren dat er vijf.

Derde Kamermuziekconcours voor jonge amateurmusici

Zaterdagavond 3 november 2007 vond in de Kleine Zaal de finale plaats van het Derde Kamermuziekconcours. Jonge amateurmusici die een ensemble van drie tot acht spelers vormden, schreven zich hiervoor in. Voorafgaand aan de finale kregen de in totaal twintig ensembles les van leden uit het Koninklijk Concertgebouworkest. Vijf van hen werden geselecteerd voor de grote avond in de Kleine Zaal. Hier speelden zij voor vrienden,

familie en een jury bestaande uit Anneke Hogenstijn (voorzitter), Hedy d'Ancona (Stichtingsbestuurslid KCO), Candida Thompson, Jochem Valkenburg en Kersten McCall (fluitist KCO). 9

◆ Nachstroom/Het Bal

In samenwerking met het Concertgebouw en Amsterdam Sinfonietta vond op 28 december een heel opmerkelijke avond plaats in de Grote Zaal. In het kader van het Donaufestival werd een concert annex feest georganiseerd, voor twee doelgroepen, met twee titels en twee aanvangstijden. Halverwege het concert, toen de zaal precies voor de helft gevuld was, stroomde onder aanvoering van een opzweepend bandje de via Entrée gewonnen tweede helft van het publiek naar binnen. Daar iedereen

zich op creatieve wijze aan de dresscode 'overdressed' gehouden had, ontstond een surrealistisch moment. De rest van de avond was er ruimte voor klassiek, zigeunermuziek van Roby Lakatos en vele andere artiesten uit de Donau-regio. Uiteraard verdwenen de stoelen halverwege de avond uit de zaal, zodat er goed gedanst kon worden.

◆ **Koninginnenacht: KCO en CocoRosie**

Na een jarenlange traditie van kinderconcerten met het KCO, was er dit seizoen ook de gelegenheid om een Entréeconcert voor de leeftijd van 18 tot ruim boven de 30 jaar oud te organiseren. Koninginnenacht op 29 april werd hiervoor gereserveerd, met een ongebruikelijke aanvangstijd van 22.30 uur. In een spec-

taculaire cross-over werd de kennismaking én de confrontatie aangegaan tussen symfonische muziek van de twintigste eeuw (o.a. Ligeti en Bartók) en de freakfolk popgroep CocoRosie. Een volledig uitverkochte zaal vol jongeren onthaalde zowel CocoRosie als het orkest met uitzinnige bijval. Pers en publiek waren bijzonder enthousiast over dit buitengewone concert. 10

◆ **Rentrée**

Wederom vond een seizoen lang het project Rentrée plaats. Vrijwillige Entréeleden begeleidden ouderen die niet meer zelfstandig in staat zijn een concert te bezoeken, per taxi naar een muzikale middag of avond in het Concertgebouw. Uit acht concerten kon gekozen worden (waarvan de helft KCO-concerten). De ontroering en het enthousiasme bleek zowel bij de deelnemers als bij de jonge vrijwilligers onverminderd groot.

◆ **Benjamins Orkest**

In samenwerking met Entrée organiseerde het KCO in november 2007 twee publieks- en twee schooluitvoeringen van het educatieve project Benjamins Orkest (zie Educatie).

Marketing en verkoop

Het Koninklijk Concertgebouworkest kon zich ook in 2007-2008 verheugen in een zeer grote publieksaandacht. De verkoopsinspanningen van het orkest concentreren zich vooral op de concerten met avontuurlijk repertoire. Maar ook de concerten die buiten de abonnementseries worden gegeven, bieden veel muziekliefhebbers zonder abonnement de mogelijkheid kennis te maken met het KCO.

Een bijzonder concert met een voor het orkest vrijwel geheel nieuwe bezoekersgroep was de eerder genoemde samenwerking met CocoRosie op 29 april. Na de aankondiging van dit concert, medio februari, waren de beschikbare kaarten binnen drie weken uitverkocht, voor het allergrootste deel via online-verkoop aan, voor het orkest, nieuwe klanten.

In seizoen 2007-2008 is door de marketingafdeling een onderzoek gestart naar de beleving van de concerten door het KCO-publiek. Het vertrekpunt hierbij was de veronderstelling dat het Koninklijk Concertgebouworkest door versterking van de geboden service zijn positie zou kunnen versterken. De verrassende uitkomst van het onderzoek was dat het KCO als serviceverlenende organisatie in de ogen van het publiek zijn rol niet noemenswaardig kan of hoeft te verbeteren. De belangrijkste weerstanden bij het bestaande publiek worden veroorzaakt door verstoring van de concertbeleving door andere concertbezoekers en autonome factoren zoals file- en treinproblemen. Enige servicegerelateerde onderwerpen kwamen bij doorvragen wel aan het licht (met name ten aanzien van communicatiestromen en mogelijkheden tot kaartenruil). Deze punten van aandacht zul-

len in de komende seizoenen worden aangepakt. In 2008-2009 zal tevens vervolgonderzoek worden gedaan naar prijsbeleving en naar mogelijkheden om de logistieke problemen van de bezoekers te ondervangen (bijvoorbeeld onderzoek naar andere aanvangstijden van de concerten).

Eind 2007 heeft het Concertgebouw gekozen voor een nieuw verkoopsysteem, waarbij het Koninklijk Concertgebouworkest zich heeft aangesloten. Dit zal in 2008 resulteren in de integratie van verkoop- en databestanden van gebouw en orkest, waardoor betere marketinggegevens kunnen worden verkregen.

◆ Radio en televisie

Het Koninklijk Concertgebouworkest was ook in seizoen 2007-2008 maar liefst 25 keer te beluisteren via Radio 4 op de zondagmiddag. Daarnaast was het orkest tweemaal op de Nederlandse televisie: op 22 augustus met Bruckners *Achtste Symfonie* o.l.v. Bernard Haitink, en op 25 december tijdens de Kerstmatinee met muziek van Mahler en Dvořák o.l.v. Mariss Jansons, met medewerking van Thomas Hampson.

Voorts was het orkest ook op de BBC te zien (25 augustus met Bernard Haitink in muziek van Wagner en Debussy). Het bijzondere concert met CocoRosie op 29 april werd live uitgezonden als webcast via www.concertgebouworkest.nl en via www.concertgebouw.nl.

Internet

In samenwerking met de internetredactie van de AVRO is in de loop van seizoenen 2007-2008 een begin gemaakt met wekelijkse videoreportages, waarin dirigenten en solisten spreken over hun concerten met het orkest. Ook worden daarbij korte portretjes van orkestmusici gemaakt. Deze videofilmpjes zijn te zien op de websites van de AVRO en het KCO.

De website van het Koninklijk Concertgebouworkest is in seizoen 2007-2008 geheel vernieuwd en werd aan het einde van het seizoen opgeleverd. De nieuwe site is ingericht op het veelvuldig gebruik van audio- en videomateriaal en heeft een eigen web-radiokanaal waarop zestig uur aan concertregistraties te beluisteren is. Dit kanaal wordt met regelmaat ververst en aangevuld.

◆ RCO Live

Op het eigen label RCO Live verschijnen in de loop van dit seizoen maar liefst zes nieuwe titels:

- 07003 Mahler *Vierde Symfonie*
Bernard Haitink, Christine Schäfer
- 07004 Berio *SOLO*
Spanjaard, Jörgen van Rijen (digitale release)
- 08001 Debussy *La mer*, Dutilleux *L'Arbre des songes*,
Ravel *La valse* Mariss Jansons, Dmitry Sitkovetsky
- 08002 Stravinsky *L'Oiseau de feu*, *Le sacre du printemps*
Mariss Jansons
- 08003 *Horizon 1* (premières 2007)
Markus Stenz, Jörgen van Rijen

Jansons Mahler-Erstling, RCO-live

Wie glücklich können sich die Bewohner der niederländischen Hauptstadt Amsterdam schätzen! Mit dem dortigen Concertgebouw Orkest und seinem Chefdirigenten Mariss Jansons verfügt die Musikszene über eine der spannendsten Klangkörper-Orchesterleiter-Konstellationen weltweit. Nicht wenige Fachleute zählen das Concertgebouw Orkest zu den besten Orchestern überhaupt; wer es regelmässig live hat hören können wird leicht verstehen, woher diese Wertung kommt.(...)

Keinerfalls unerwähnt bleiben dürfen die ausgezeichneten Beiträge der Orchestersolisten, die der Gesamtinterpretation eine entscheidende individuelle Note verleihen. Ob es das (traditionell) mit Vibrato agierende Solohorn ist, das mit wundervoll dunklem und doch schlankem Ton agiert oder ob es die klanglich überaus homogenen Holzbläser sind, die ihre Klangfarben geradezu orgelähnlich durch alle Instrumente (auch die zweiten und dritten Stimmen) zu schicken verstehen, stets ist das Spiel aller Ausdruck einer so fast einzigartigen Orchesterkultur, die man ähnlich wohl nur bei den Kollegen der Wiener Philharmoniker finden kann. Dass es Mariss Jansons gelingt, eine griffige, für den Dirigenten absolut charakteristische Interpretation dieses Werks Gustav Mahlers zum Klingen zu bringen und dabei die stets geschätzten Besonderheiten des Amsterdamer Klangkörpers zu erhalten, ja sogar unprätentiös nach aussen zu kehren, ist Ausdruck einer ganz besonderen, sehr seltenen Orchesterleitungsfähigkeit, die den orkanartigen Jubel am Ende des Werkes überaus verständlich macht.

Klassik.com, 29 augustus 2007

Stevige schuimkoppen

Wie in Debussy's *La Mer* wind en golven wil horen in scherp uitgelijnde, slank geproportioneerde klankfiguren, is bij Jansons en het KCO aan het verkeerde adres. Voor Jansons is de zee van Debussy geen draadplastic maar een schuimende massa die best met enige kracht op de kade mag slaan. Fabuleus orkestspel, ook in Ravel's pittig weggetetterde *La Valse*.

Volkskrant, 13 maart 2008

Het Concertgebouworkest Amsterdam herontdekt zichzelf met Rus Mariss Jansons

Er is zopas een heel goede, nieuwe opname verschenen van *La Mer*, gedirigeerd door een Rus. Mariss Jansons is ongetwijfeld een cadeau voor het Concertgebouworkest Amsterdam. Het orkest, al lang een van de allerbeste van de wereld, heeft een prachtig nieuw elan gevonden, kinderlijk enthousiast bijna, terwijl het toch bekend staat als aristocratisch, zelfgenoegzaam en weinig buigzaam. Onder Jansons ontdekken de Nederlanders zelfs de sensualiteit in zichzelf.

Knack - België, 16 april 2008

CD: Debussy – Dutilleux - Ravel

The Concertgebouw Orchestra has the subtlety of colouring to bring something of its own to the music, from the pastel-edged tints of its solo woodwind to the velvety warmth of its strings and the edge of its brass.

Daily Telegraph - Londen, 26 april 2008

CD's Anthologie 1935-1980: Ein Leuchtturm des europäischen Klangkultur

Er zählt zu den akustisch besten Sälen der Welt, der Grosse Saal des Concertgebouw in Amsterdam. Und das Royal Concertgebouw Orchester, das in ihm beheimatet ist, bildet mit den Wiener und Berliner Philharmoniker das leuchtende Dreigestirn des grossen europäischen Klangkultur. (...) Ein runder, warme Klang is dem Concertgebouw Orchester zu eigen, bei dem Streicher – anders als in Wien – jedoch weniger stark verschmelzen, wodurch die grosse Virtuosität jedes einzelnen Musikers besonders auffallend zur Geltung kommt. (...) Die grosse musikalische Intelligenz des Concertgebouw Orchesters, seine Neugierde und seine Offenheit gegenüber unterschiedlichsten Interpretationen machte es immer schon für grosse Dirigenten attraktiv.

Der Bühne - Duitsland, mei 2008

CD: Mahler Zesde symfonie

Diese Gegenwart wird vor allem von seinem Chefdirigenten Mariss Jansons geprägt, der mit seiner Phantasie, seinem Klangsinn, seinem ehrlichen Musizieren und seinem breiten Repertoire die grosse Tradition dieses Orchesters auf höchstem Niveau weiterführt.

Der Bühne -Duitsland, mei 2008

A Santander, 27 en 28 augustus 2007

Artiestenfoyer Concertgebouw

Personeel en Organisatie

De afdeling Personeel & Organisatie is verantwoordelijk voor het personeelsbeleid van het KCO. Naast het bijhouden van de personeelsadministratie zijn de ontwikkeling en invoering van nieuwe werkprocessen en arbeidsvoorwaardelijke aangelegenheden voor zowel de musici als de orkeststaf steeds belangrijke onderdelen van het takenpakket.

Veranderingen worden in eerste instantie als proefproject geïntroduceerd. Dit houdt in dat er gedurende een bepaalde tijd met een nieuwe systematiek gewerkt wordt, waarbij het mogelijk is tussentijds aanpassingen aan te brengen. Dergelijke veranderingen worden in overleg met het bestuur van de Vereniging 'Het Concertgebouworkest', die onder andere de taken van een ondernemingsraad vervult, ingevoerd.

Werving en selectie van orkestleden

Bij de werving en selectie van nieuwe orkestleden wordt soms gewerkt met luistersessies. Dit betekent dat kandidaten naast het curriculum vitae tevens een cd of tape opsturen waarop zij het door het orkest vereiste repertoire spelen. De selectiecommissie besluit na een luistersessie wie van de kandidaten uitgenodigd wordt voor het proefspel.

Nadat na een proefspel een kandidaat voor benoeming wordt voorgedragen, gaat het KCO met hem of haar een dienstverband aan voor bepaalde tijd. Gedurende het eerste jaar van het dienstverband vindt tweemaal een functioneringsgesprek met het nieuwe orkestlid plaats. Voorafgaand aan dit functioneringsgesprek hebben de leden van de proefspelcommissie een evaluatie-

gesprek samen met de adjunct-directeur Artistieke zaken en de manager Personeel & Organisatie. De gespreksonderwerpen uit het evaluatiegesprek worden daarna met het orkestlid besproken.

◆ **Arbeidsvoorwaarden**

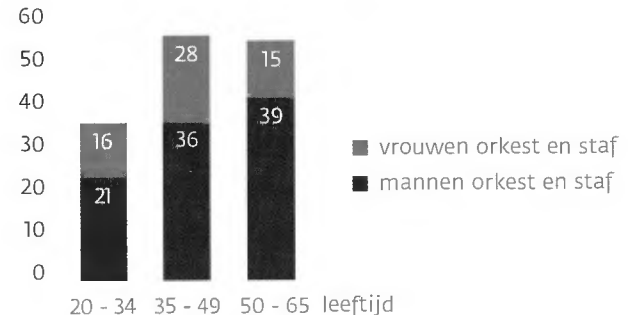
De regeling met betrekking tot de dienstentelling van orkestleden die in het seizoen 2006–2007 met een proef is gestart, blijkt succesvol en is gecontinueerd. De belangrijkste aanpassingen in dit geheel betreffen het maximale aantal diensten waarvoor men ingezet kan worden gedurende een seizoen, de regeling omtrent de vervanging van collega-orkestleden en de mogelijkheid om een periode van twee weken garantievrij te zijn. In deze twee weken is men niet oproepbaar en biedt de regeling de orkestleden de mogelijkheid deel te nemen aan projecten elders.

Voor zowel de orkestleden als de orkeststaf is de levensloopregeling geïmplementeerd. Er maken op dit moment zeven werknemers gebruik van deze regeling. (Langer) verlof voor bijvoorbeeld studie of sabbatical hoeft niet alleen goed te zijn voor de werknemer, maar ook voor de werkgever, omdat hiermee een gemotiveerde en gezondere werknemer kan worden behouden.

◆ **Personeelsopbouw**

In 2007 hebben negen medewerkers de organisatie verlaten. Een aantal vacatures in het orkest dient nog te worden ingevuld. Het aantal personeelsleden is ten opzichte van vorig jaar iets gedaald en het aantal vrouwen binnen de organisatie neemt elk jaar toe. De personeelsopbouw van het orkest bestond per 31 december 2007 uit 116 orkestleden, waarvan 40 vrouw en 76 man. Hiervan werkten 104 mensen fulltime en 12 orkestleden parttime. De staf bestaat uit 36 medewerkers, waaronder evenveel vrouwen als mannen. Van de 36 medewerkers hebben 14 mensen een parttime dienstverband en 22 werken fulltime.

In de onderstaande grafiek is de leeftijdsopbouw van het totale personeelsbestand weergegeven.

Arbeidsomstandigheden

De afgelopen jaren heeft het orkest dankzij het 'Arboconvenant Orkesten' veel aandacht besteed aan gehoorbehoud en fysieke belasting. Het orkest biedt onder andere een gehoor-nulmeting aan bij nieuwe orkestleden, biedt gehoorbescherming op maat, laat de strijkersgroepen rouleren, houdt met de programmering zo goed mogelijk rekening met de geluidsbelasting, plaatst indien nodig geluidsschermen, vraagt dirigenten geluidsbewust te dirigeren en volgt de ontwikkelingen op het gebied van de gehoorpreventie en fysieke belasting nauwlettend. Een landelijke actie van de arbeidsinspectie controleert momenteel bij alle orkesten maar ook bij theaters, schouwburgen en concertzalen of het arboconvenant in de praktijk wordt gebracht. Het orkest heeft deze inspectie in april jl. gehad en de resultaten waren positief.

<i>Nieuw in dienst 2007</i>	<i>Datum</i>	<i>functie</i>
Georgina Poad	01.08.2007	contrabas
Wouter Steijn	15.08.2007	manager fondsenwerving
Valentina Svyatlovskaya	01.10.2007	eerste viool
Benedikt Enzler	01.10.2007	cello
Maria Semotyuk	01.11.2007	fluit/piccolo
Lucas Macias Navarro	01.12.2007	hobo

<i>Nieuw in dienst 2008</i>	<i>Datum</i>	<i>functie</i>
Marjolein Schulting	01.01.2008	directieassistent
Noëlle Houben	01.03.2008	assistent financiële zaken
Maurits Musch	01.03.2008	medewerker donateurs

<i>Uit dienst 2007</i>	<i>Datum</i>	<i>functie</i>
Folkert Rosing	01.01.2008	contrabas
Hans Vader	01.06.2007	cello
Mieke van der Genugten	01.09.2007	assistent fin. zaken
Gerard Jongerius	01.09.2007	adjunct directeur, hoofd fondsenwerving
Jan Spronk	01.09.2007	hobo
Ivan Meylemans	01.09.2007	trombone
Karin van Wouw	01.12.2007	directieassistent

<i>Uit dienst 2008</i>	<i>Datum</i>	<i>functie</i>
Theo Wolters	01.02.2008	trompet
Erma de Boer	01.02.2008	manager P & O
Edith Neuman	01.03.2008	cello
Peter Sokole	01.03.2008	altviool

Mariss Jansons' 65e verjaardag, 23 januari 2008

07 SEIZOEN 08

◆ dinsdag 14 augustus

Ter gelegenheid van de eerste repetitie van het seizoen gebruikten orkest- en stafleden gezamenlijk de traditionele koffie met gebak. Bij deze gelegenheid werd door algemeen directeur Jan Willem Loot een toelichting gegeven op de beleidsplannen van het KCO voor de komende jaren.

◆ vrijdag 17 en woensdag 22 augustus

Op vrijdag 17 en woensdag 22 augustus speelde het KCO twee concerten in de Robeco zomerserie. Het succesvolle concert van 22 augustus, met de *Achtste symfonie* van Bruckner onder leiding van eredirigent Bernard Haitink, werd door de AVRO live uitgezonden op televisie, en herhaald op dinsdag 25 december.

Haitink voert KCO veilig langs combinatie Wagner en Debussy

Een beetje schuchter maakte de eerste eenstemmige lijn van Wagners *Parsifal*-voorspel zich los uit het niets, maar de klank was er direct en onmiskenbaar: het Koninklijk Concertgebouworkest is na het vakantiereces weer terug op honk, onder aanvoering van Bernard Haitink. Een onverslaanbare combinatie, zo bleek tijdens het geheel aan Wagner en Debussy gewijde programma.

Volkskrant, 20 augustus 2007

Boven het trage Wagnerwoud mengt Haitink lichtig Debussy

Met het 'Vorspiel' uit *Parsifal* van Richard Wagner opende het KCO vrijdag de kranen van een warm bad. (...) In de *Liebestod* klonk een storm en drang zoals alleen Haitink die kan veroorzaken. Door de ruimte tussen de hoornsectie en de rest van het orkest klonken die koperblazers bovendien als een glanzende uitkomende stem in Wagners woekerende woud. Een eindje boven dat bos liet Haitink de mengkleuren van Debussy naar de lucht reiken.

Trouw, 20 augustus 2007

◆ dinsdag 21 augustus

Na een langdurige verbouwing en uitbreiding van het kantoor van het KCO aan de Jacob Obrechtstraat werden alle KCO-medewerkers en werknemers van Het Concertgebouw uitgenodigd voor een rondleiding en een drankje. De nu drie etages van kantoor stralen meer rust en eenheid uit, en zorgen voor een prettigere werksfeer. 1

Een magische Bruckner

Deze Bruckner combineert alles waarin het Concertgebouworkest en Haitink op een begenadigde wijze excelleren. De monumentale en donker gloedvolle klank, die dankzij een perfecte balans altijd transparant blijft, wordt afgewisseld met mild oplichtende vergezichten op het eeuwige hemelse. De opbouw, bijna anderhalf uur lang, is meesterlijk beheerst, met in het overweldigende Adagio alsmar aanzwellende vloedgolven met uiteindelijk tsunamikracht. En nog bijzonderder: Haitink weet al die losgemaakte energie ook weer te laten afebben tot verstild kabbelende rimpelingen, die altijd onder hoogspanning blijven staan.

NRC Handelsblad, 23 augustus 2007

Royal Concertgebouw Orchestra / Haitink-Bruckner

All sections of the orchestra played as though their lives depended on it – the level of ensemble that Haitink nurtured from the players was quite simply magnificent. It's not hard to see why the Royal Concertgebouw are deemed to be one of the greatest orchestras in the world and, when partnered with one of the world's great conductors, their music making was a thrill to behold.

Music Online.com-Londen, 24 augustus 2007

BBC Proms: Concertgebouw Orchestra / Haitink

Often conductors place the detail in the rhythms leading up to the final dam-burst, but Haitink never needed to – the players felt them instinctively, and played them absolutely as one body. But this precision didn't mean the sound was abrupt or sharp – quite the reverse. There are moments when the music seems weirdly

abrupt, such as those strange passages where a massive fortissimo suddenly vanishes, leaving 60 strings shimmering in pianissimo, or the numerous startling changes of tempo. The Concertgebouw gave these sudden reversals just the right soft-edged exactness to make them seem epic rather than eccentric. After the stern opening movement, the mood lightened in the *Scherzo*, Haitink didn't smile, but he music did. The heart of the performance came in the majestic *Adagio*. Here time should appear to stand still, but the throbbing rhythms under the melody mustn't drag or the music's energy leaks away – a difficult balancing act which these performers perfectly achieved.

The Daily Telegraph – Londen, 25 augustus 2007

◆ zaterdag 25 en zondag 26 augustus

In het laatste weekend van augustus vond de Uitmarkt informatiemarkt plaats vanaf het Oostelijk Havengebied te Amsterdam. Het Koninklijk Concertgebouworkest presenteerde zich weer vanuit een gezamenlijke tent met de Vriendenvereniging, Entrée en het Concertgebouw op de kop van de Piet Heinkade. Helaas was het orkest zelf op reis. Het prachtige weer zorgde mede voor grote belangstelling, en de aanbiedingen vonden gretig aftrek.

◆ zaterdag 25 augustus t/m dinsdag 5 september

Na de twee succesvolle zomerconcerten in Amsterdam reisde het orkest met Bernard Haitink langs de belangrijke Europese concertzalen en festivals: van 24 augustus tot en met 5 september werden achtereenvolgens Londen, Santander, Salzburg,

Berlijn en Luzern aangedaan. ² In totaal speelde het orkest acht concerten, waarin afwisselend de *Achtste symfonie* van Bruckner of een Wagner/Debussy programma gespeeld werden. 'Een magische Bruckner' (NRC), 'KCO en Haitink in topvorm' (Telegraaf), 'Een kathedraal van geluid', (Algemeen Dagblad).

De concerten tijdens de BBC Proms in Londen op 24 en 25 augustus waren live op BBC radio 3 te beluisteren. Het concert van 25 augustus werd dezelfde avond ook door de BBC televisie uitgezonden. ³

Het concert van 1 september in Berlijn was eveneens live op de radio te beluisteren. De tournee werd een overweldigend succes, volle zalen met enthousiaste toehoorders, superlatieven in de recensies maar wat het belangrijkste was; een zeer intense samenwerking tussen Haitink en het orkest. De decennialange relatie was te horen, de niet te beschrijven 'chemie' was op alle fronten te merken.

Bijzonder was de geanimeerde lunch die Bernard en Patricia Haitink aanboden aan alle orkest- en meereizende stafleden in hun fantastische 'Landhaus Utohorn' in Luzern. Het was een bewijs van de unieke historische band die Haitink met zijn orkest heeft opgebouwd. De concerten vormden de bekroning op 50 jaar intense samenwerking. ⁴

The orchestra played magnificently, with a string tone of resonant depth. There was impressive work from the woodwind and the brass choir, which was notable for its internal balance and sheer fortitude. (...) But the orchestral versions (by Rudolf Escher) of Debussy's *Six Epigraphes Antiques* were immaculately realised. And in the *Prelude* and *Liebestod* from *Tristan and Isolde*, Haitink and the RCO were once again at the top of their game, flooding the auditorium with wave upon wave of desire and fulfilment.

The Guardian, 27 augustus 2007

What else is new

The sound this orchestra makes is as remarkable as ever: strings richly textured, woodwind mellow and fruity, brass refulgent. In Bruckner's *Eighth Symphony* the quality of the brass in particular contributed to some noble paragraphs. The *Scherzo* was dispatched with a powerful sense of momentum, while the *Adagio* exuded tender regret. The scaling of the series of peaks in the finale was masterly; on surmounting the climactic one, Haitink, not the most demonstrative of conductors, even allowed himself the indulgence of a raised, clenched fist.

Evening Standard - London, 28 augustus 2007

zaterdag 1 september

Om statutaire redenen hebben Jan Maarten Boll en Aukelien van Hoytema-van der Beugel per 1 september het Stichtingsbestuur van het Koninklijk Concertgebouworkest verlaten. Zij hadden acht jaar deel uitgemaakt van het bestuur en ieder op hun eigen specifieke terrein veel voor het KCO betekend. Lodewijk Hijmans van den Bergh, tot voor kort voorzitter van de Stichting Financiering KCO, en Fons van Westerloo namen hun plaats in.

Das Finale : Königlicher Bruckner

Schon im Kopfsatz verblüfft dieses Gefühl, nie könnte etwas aus dem Lot geraten. Haitink zwingt das Orchester in einen ungemein kompakten, perfekt modellierten Schmelzklang aus edlem Ebenholz. (...) Und es wäre nicht Haitink, wenn sein Konzept nicht auf das grosse Finale ausgerichtet wäre, wo das Spitzen-Orchester ausbrechen kann. (...) Und schliesslich lässt sich der Klang nicht mehr bändigen, gewährt Haitinks Klassizität die grosse Freiheit. Stehende Ovationen für eine Bruckner-Demonstration.

Salzburger Volkszeitung, 2 september 2007

Das Brausende Klangmeer von Bruckners Achter

Dennoch, das Hauptkapital bei der Aufführung, die Streicher, die drei Harfen und die Blechbatterien, überstrahlte alle Einwände, der triumphale Beifall war verdient. Mann konnte nicht unbewegt bleiben, wie Bernard Haitink die pulsierenden Gewalten entfesselte und wieder einfing, wie das Klangmeer sich auftürmte, heranbrauste, und sich wieder zurückzog, um neue Kräfte zu sammeln.

Salzburger Nachrichten, 2 september 2007

Das Musikfest Berlin eröffnet 'königlich'

Ein würdigerer Beginn war kaum denkbar. Das Concertgebouworchester gilt inzwischen als das Zweitbeste der Welt. Es dürfte längst aber auch schon die bislang führenden Wiener Philharmoniker zittern lassen. Ihre Berliner Kollegen spielen derweil unangefochten auf Rang Drei. Es ist die schier schlafwandlerisch dahertönende Spielkultur der Holländer, die macht, dass man mitunter seinen Ohren nicht traut. Jeder Musiker scheint mit Herz und Hand in voller Eintracht mit dem Dirigenten und Komponisten. Meister im vielfachen Pianissimo haben sich offensichtlich auf dem Konzertpodium zusammengefunden.

Berliner Morgenpost, 3 september 2007

dinsdag 4 september

In Zürich heeft een initiatiefgroep de haalbaarheid onderzocht van een Zwitserse Vriendenvereniging, de Freundeskreis Schweiz. De structuur, activiteiten en ervaringen van de American Friends of the Royal Concertgebouw Orchestra dienden hierbij als uitgangspunt. De resultaten van het onderzoek waren positief. Op 4 september kwamen de initiatiefnemers, samen met een vijftiental potentiële leden, naar het concert in het KKL in Luzern. Na afloop van het concert in Luzern op 4 september vond de oprichtingsbijeenkomst plaats van de Freundeskreis Schweiz, in aanwezigheid van enkele musici van het orkest, de voorzitter van de Stichting Donateurs en een gezelschap van Gouden Gildeleden die met het orkest meereiden.

woensdag 5 september

Vanaf maandag 3 september stond de middageditie van het zeer gewaardeerde programma *Viertakt* op radio 4 in het teken van de canon van de Nederlandse klassieke muziek. De NPS besloot deze canon te maken omdat in de canon van de Nederlandse geschiedenis uit 2006 klassieke muziek niet voorkwam. Een commissie van vijf prominenten uit het Nederlandse muziekleven, onder wie dirigent Jaap van Zweden en violiste Liza Ferschtman, benoemde vijftig belangrijke onderwerpen uit vijfhonderd jaar Nederlandse klassieke muziek. 'De canon is geen definitieve selectie, maar is een manier om door vijftig verschillende vensters onze rijke muziekgeschiedenis te beschouwen', aldus de NPS. Het KCO kwam vanzelfsprekend in de canon voor. Op woensdagmiddag 5 september stond de uitzending van *Viertakt* daarom in het teken van het KCO. Ook Bernard Haitink maakte deel uit van de canon, op 17 september kwam hij aan bod in de middaguitzending van *Viertakt*.

donderdag 13 en vrijdag 14 september

Kort na thuiskomst van de grootse en succesvolle Europa tournee opende het KCO het nieuwe seizoen in stijl. Met twee bijzondere concerten in de serie *Aanbevolen Avontuur*, met onder meer het opdrachtwerk en wereldpremière van *LIED voor trombone en orkest* van Theo Verbey met solotrombonist Jörgen van Rijen als solist, en de Nederlandse première *Theatrum bestiarum* van Detlev Glanert gaf het KCO twee onvergetelijke concerten. Voorafgaand aan het concert werden de componisten in de gelegenheid gesteld hun nieuwe composities mondeling toe te lichten. 5

Concertgebouworkest strooit met poëzie en kneedbommen

Theo Verbey gaat in zijn nieuwe compositie *LIED* uit van het kleine, het poëtische. Juist in de trombone, stut onder de blazerssectie van een orkest, hoort hij een fijnzinnige zanger. Goed mogelijk dat Jorgen van Rijen, de solotrombonist van het Concertgebouworkest voor wie hij het stuk schreef, daar zelf het idee voor leverde. Van Rijen haalt, sinds hij 10 jaar geleden aantrad in het orkest, ongewoon lieflijke aspecten van zijn instrument naar boven. Echt feest werd het met de *Tweede Symfonie* van Kurt Weil. Diens mengeling van straatmuziek en theater, van meesterlijke Dreigroschen-hoempa en serieuze kunst, zou veel vaker mogen klinken.

Volkskrant, 17 september 2007

Met Mariss Jansons in de Alpen

Eigenlijk is het je reinste filmmuziek uit Hollywood avant la lettre, maar als het zo schitterend wordt gespeeld als het KCO onder Jansons het gisteravond deed, kun je je alleen maar willoos overgeven.

Parool, 20 september 2007

Grote klasse Jansons

Zo'n beetje alles klopte aan deze uitvoering, er werd bijzonder geconcentreerd en met overgave gemusiceerd. Jansons hield de explosies van geluid binnen de perken en plande zijn zware tocht met groots overzicht. Mooi hoe vlak voor het einde het stille orgel gesecondeerd werd door een eenzame hoorn en een net zo eenzame trompet. Grote klasse! *Trouw, 21 september 2007*

De pinnige pizzicato's komen bij Harding mooi uit de verf

Harding zorgde voor een scherpe, aandachtige en met accenten overladen begeleiding. De manier waarop de dirigent bijvoorbeeld de fagotpartij behandelde, sprak boekdelen. En zoals een kunstschaatser mooi kan uitkomen voor een pirouette, zo gleed het orkest keer op keer de trillers in. *Trouw, 5 oktober 2007*

Conventionele maar weergalozes Mahler van Mariss Jansons

Jansons kwam gisteren in een overvol Concertgebouw voor een enthousiast publiek met een conventionele interpretatie op onwaarschijnlijk hoog niveau. Weergalozes spanning, dramatische intensiteit en het stimuleren van superieur orkestspel kenmerken altijd al het dirigeren van Jansons, die zich nauwelijks richt op de puur emotionele en melancholische ontboezemingen van Mahler.

NRC Handelsblad, 19 oktober 2007

Concertgebouworkest en Mahler is als thuisgekomen

Jansons liet het KCO in beide werken mooi vol een kleurrijk klinken zonder al te veel scherpe randen of uitgestoken tongetjes, in één brede streek neergezet. Wat opviel was dat het orkest in al die weldadige warmte zo helder en evenwichtig bleef. Het koper klonk prachtig present, met de openingssignalen door trompettist Frits Damrow spannend alsof je van een skischans de diepte in zoefde. Maar ook hoorde je de nimmer aflatende pauken zelden zo karaktervol en melodius als door Marinus Komst. Bomvolle zaal, lang en hard applaus na de gierende slotklap.

Trouw, 20 oktober 2007

‘Vijfde’ Mahler glanst onder Mariss Jansons

Tot nu toe overweldigt chef-dirigent Jansons met Mahler in Amsterdam. Na de *Eerste* en de *Zesde* resulteerde donderdag ook de *Vijfde* onder de enorm energieke Jansons in collectief machtsvertoon. (...) Jansons liet de orkestklank vloeien als een olievlek, echter met behoud van alle details. Jansons deed het orkest stralen en stormen en zorgde ervoor dat de motor royaal was warmgedraaid voor Mahler. (...) Voor zo’n dirigent ga je altijd door het vuur.

Noord Hollands Dagblad, 20 oktober 2007

Concertgebouworkest subliem

Luid gejuich was er de afgelopen dagen voor het Concertgebouw-orkest en Mariss Jansons na optredens in Amsterdam en Düsseldorf. (...) Ongelooflijk geraffineerd in alle delen is de timing in subtiele temposchommelingen, zoals de lichte ‘Weense’ accenten in walsritmes. Er is meesterschap voor nodig om die kleine versnellingen en vertragingen zo gelijk en vanzelfsprekend te doen klinken. (...) Het spel van het Concertgebouworkest is nu al in één woord subliem, en het zal bij de herhalingen in januari en op de aansluitende tournee door de Verenigde Staten wellicht nóg beter worden.

Telegraaf, 21 oktober 2007

Im Sog des Seelendramas

Gleichzeitig erreicht das Concertgebouworkest enorme Dynamik und gewaltige Kulminationspunkte. Mit Mariss Jansons steht ein Dirigent am Pult, der diesem wunderbaren Orchester genau die Impulse gibt, die es für eine mitreissende Darbietung benötigt. (...) Ein Erlebnis für sich ist die feine Balance zwischen den Instrumental-

gruppen. (...) Das Finale gestaltet Jansons als monumentale Steigerung. Zum Schluss hin dehnt er vorübergehend das Tempo, um der choralartigen Passagen Entfaltungsraum zu geben, zieht es danach wieder an, was zu einem enormen Turbo-Effekt führt. Stürmischer Beifall, Bravos und stehende Ovationen.

Westdeutsche Zeitung - Düsseldorf, 22 oktober 2007

Prächtig und gleichzeitig gelenkig

Mehr noch würde der Rosenkavalier-Komponist heute die niederländischen Musiker loben, nicht nur, weil sie seine symphonische Dichtung *Don Juan* so prächtig und gleichzeitig gelenkig intonierten. Sie machten auch ihrem Beinamen ‘Königlich’, der ihnen 1988 verliehen wurde, alle Ehre, besonders mit Mahlers Fünfter. Nach dem Opus Magnum wurden das Orchester und Dirigent Mariss Jansons zehn Minuten lang mit stehenden Ovationen bejubelt. Nach einem Meisterkonzert in der Tonhalle eine Seltenheit.

Neue Ruhr Zeitung - Düsseldorf, 22 oktober 2007

Edel: Concertgebouw Orchestra am Rhein

Abermals grösstes Orchesterspiel in emotionaler, aber trotzdem unsentimentaler Darstellung der Musik. Jansons gelang der zweite Satz geradezu beängstigend vollkommen; er verlor alle Gedanken an Geisterbahn im Würstelprater. *Rheinische Post - Düsseldorf, 22 oktober 2007*

Mahler werkt verjongend op Jansons

Bij Mahlers *Vijfde symfonie* stak Mariss Jansons vervolgens de vingers in het stopcontact. Het stuk tintelde en prikkelde, knisperde en knetterde. Er was weinig geparfumeerds of hysterisch aan de karak-

teristieken die hij eruit lichtte. Orkestsecties die als aardschollen langs elkaar schuren. Blazers die mechanische motiefjes puffen. Een tweede deel dat hakkelerend en met afhappende schouders tot stilstand komt bij een eenzame pauze. Ook van het Adagietto maakte Jansons geen sentimenteel egodocument. Hij hoorde er eerder een machtig strijkinstrument in, waarop je van die mooie orkestrale arpeggio's kunt spelen. Ja, er werd gezwolgen. Jansons' Mahler klonk bij vlagen zwierig en voluptueus genoeg. Maar het was zwelgen bij het volle verstand, als een improvisator die verdomd goed weet hoeveel discipline er doorgaans aan de extase voorafgaat.

Volkskrant, 22 oktober 2007

◆ zondag 28 oktober

Op zondag 28 oktober organiseerde Jongerenvereniging Entrée, in samenwerking met de afdeling Educatie van het Concertgebouw 's middags twee identieke concerten onder leiding van Ivan Meylemans. Het KCO voerde Benjamin Britten's *The Young Person's Guide to the Orchestra* uit. Daar omheen was een educatieproject georganiseerd, genaamd Benjamins Orkest. Voorafgaand aan de concerten op 28 oktober bezochten leden uit het orkest verschillende basisscholen in Amsterdam om de scholieren vertrouwd te maken met de muziek van Benjamin Britten. Er werd voor dit concert een nieuw werk gecomponeerd; 'de orkestenman', en de Britse muzikaal animator Tim Steiner gaf in dit kader een aantal workshops. Tijdens het concert waren groepen van verschillende scholen te horen en ook de kinderen in de zaal werden bij dit bijzondere project betrokken.

◆ donderdag 8 en vrijdag 9 november

In november 2007 kreeg het publiek reeds een voorproefje van het Messiaenjaar 2008. In een bijzonder programma werd onder meer *Chronochromie* van Messiaen gekoppeld aan twee wereldpremières. Dirigent was George Benjamin, leerling van de Franse grootmeester. Een leerling van een leerling is Marc-André Dalvabie, die in opdracht van het KCO *La source d'un regard* componeerde. Geert van Keulen, bij het orkest een goede bekende als oud-basklarinettist, orkestreerde de pianocompositie *La plainte, au loin, du faune...* van Paul Dukas, op zijn beurt weer leraar van Messiaen.

◆ zondag 18 t/m woensdag 21 november

Op zondag 18 november begon het orkest in Mannheim aan een Duitslandtournee onder leiding van dirigent André Previn. Naast Mannheim werden ook de steden Frankfurt, Baden-Baden en Dortmund aangedaan.

Zo is met Schumann het paradijs wel heel dichtbij

Dat helemaal niets mis is met Schumanns orkestklank, bleek eergisteren tijdens de zinderende uitvoering waarop Masur en het KCO het publiek van de uitverkochte Grote Zaal trakteerden. Hartverwarmend was de totale overgave waarmee het KCO zijn warmbloedige benadering beloonde. De eendracht tussen Masur en de musici leidde tot enkele sublieme momenten, bijvoorbeeld tijdens langzaam aanzwellende passages die door de hartstochtelijk spelende eerste violen werden bekroond. Op zo'n manier is het paradijs wel heel dichtbij. De talrijke dansritmes en volksdeuntjes kregen het gewenste reliëf,

uitgebreide blazerssoli zorgden voor een bucolische noot (een pluim voor hoornist Jasper de Waal), en een onverwachte gongslag in het slotdeel maakte het feest compleet.

Parool, 2 november 2007

woensdag 28 november

Op woensdag 28 november organiseerde een van de sponsors, Allen & Overy, bij het concert in de serie D een ontvangst voor 30 middelbare-schoolleerlingen in het Concertgebouw. Voorafgaand was er een diner waar ook tien jonge musici van het KCO aanschoven. Deze leerlingen zijn afkomstig uit zogenaamde 'achterstandsgezinnen', maar hebben op eigen kracht zéér goede school- resultaten behaald. Zij worden door de organisatie 'Giving Back' verder gestimuleerd om hun excellente prestaties vol te houden. De leerlingen hebben daarvoor ieder een coach uit het bedrijfsleven of overheid toegewezen gekregen, waarmee zij samen de 'wondere wereld' van de hoger opgeleiden verkennen door middel van masterclasses en uitstapjes. Het orkest vindt het belangrijk om daar waar mogelijk zijn maatschappelijke betrokkenheid te tonen en is blij op deze manier te hebben kunnen bijdragen aan dit bijzondere en succesvolle project.

woensdag 28 november

Op woensdag 28 november vond om 14.00 uur het jaarlijkse Sinterklaasfeest plaats voor alle kinderen en kleinkinderen van de (ook gepensioneerde) medewerkers van het Concertgebouw en het KCO. Er hadden zich maar liefst 130 kinderen aangemeld, begeleid door ongeveer 150 ouders en grootouders. 6

◆ vrijdag 30 november en zaterdag 1 december

Voor het eerst na de ingrijpende verbouwing van de Royal Festival Hall speelde het KCO in deze vertrouwde omgeving aan de Thames. Daarna was het orkest wederom te gast in een van de mooiste nieuwe concertzalen van Europa, de Symphony Hall in Birmingham. Beide concerten stonden onder leiding van Daniele Gatti met medewerking van de violist Vadim Repin.

december

In deze maand bood het KCO aan zowel aan de Rijks- als de Gemeentelijke overheden het beleidsplan aan voor de periode 2009-2012. Op basis van dit beleidsplan worden de subsidies vastgesteld. In dit beleidsplan werd uitdrukkelijk gesteld dat het met de artistieke prestaties van het KCO goed gaat, en dat het zijn positie in de internationale wereld van de symfonische muziek waar maakt. Het orkest is een van de weinige Nederlandse podiuminstellingen van aantoonbare wereldklasse.

Het orkest signaleert echter enkele complicaties die de voortzetting van het bereikte succes kunnen dwarsbomen. Zo is de positie van het KCO ten opzichte van de internationale concurrenten op het gebied van financiering en vooral de wervingspositie van het orkest in de strijd om de beste musici ronduit zorgelijk.

Vandaar dat chef-dirigent Mariss Jansons zich in zowel het Financieele Dagblad als het NRC Handelsblad uiterst kritisch over deze situatie uitliet. Het NRC Handelsblad opende zelfs een discussie op zijn website, waar de lezers hun mening konden ventileren over de stelling: 'Moet het Concertgebouworkest meer geld krijgen dan andere Nederlandse orkesten om de internationale concurrentie aan te kunnen?'

Welhaast iedereen was overtuigd van de uitzonderingspositie die het KCO verdient en ook het belang van het ambassadeurschap werd onderstreept. Over de vraag of en in hoeverre dit financieel moest worden vertaald liepen de meningen – zoals overigens te verwachten – sterk uiteen.

Lady Macbeth – two DVDs

Conductor Mariss Jansons heats the Music to a scalding boil, while the video and aural production is a model of how to translate live opera to DVD.

Chicago Tribune, 16 december 2007

Schitterend KCO

Na de pauze speelde het KCO de *Achtste symfonie* van Dvořák, die ook onderdeel is van de Kerstmatinee, dan aangevuld met Mahlers *Lieder eines fahrenden Gesellen* (bariton Thomas Hampson zal zingen). Allemaal de televisie aanzetten aanstaande dinsdag, zouden we zeggen, om het Concertgebouworkest in topvorm te horen spelen, want wat Jansons en de zijnen hier lieten horen, was ronduit schitterend. Is het orkest eigenlijk ooit zó goed geweest?

Parool, 20 december 2007

Jansons dirigeert mooie Dvořák

In het Adagio was er in verstilde passages dramatiek van onbestemde vlagen en sidderingen. Het Allegretto grazioso, het aantrekkelijkste deel, was briljant lichtvoetig. Het slot van de symfonie was extreem spetterend, typisch Jansons.

NRC Handelsblad, 20 december 2007

Dvořák puur natuur

Ook de *Achtste* krijgt een enerverende vertolking met een overwelldigende kleurenpracht en een extreme dynamiek waarin uitbundige tutti volgen op fluisterzachte subtiliteiten. Veel van de hedendaagse orkestpraktijk is helaas een eenheidsworst met plastic allure, maar

bij Jansons ruik je als het ware een bos, zo puur en natuurlijk komt de muziek tot klinken. Hij geeft het adagio een ongekenne dramatische diepgang en sleept de luisteraars mee in de stroom van voortdurend wisselende ritmes en kleuren. Op deze manier krijgt Dvořák onuitputtelijke inventiviteit maximaal reliëf.

Telegraaf, 21 december 2007

donderdag 25 december

De traditionele Kerstmatinee werd dit keer een magistrale uitvoering van Mahlers *Lieder eines fahrenden Gesellen*, met Thomas Hampson als solist. Daarnaast werd de *Achtste symfonie* van Dvořák uitgevoerd, dit alles onder leiding van chef-dirigent Mariss Jansons. Het zoals altijd in groten getale aanwezige publiek werd tot slot verrast met een ontroerende uitvoering van Hugo Wolfs kerstlied *Schlafendes Jesukind* door de gloriërende Hampson. De AVRO-radio en -televisie deden live verslag van dit gebeuren, de Duitse cultuur zender 'Arte' later in december. 7

Hampson: kerstlied in de Kerstmatinee

De beeldende natuurschilderingen van Mahler vonden een vervolg in de *Achtste symfonie* van Dvořák, de voorgaande dagen al vier keer uitgevoerd. Net als bij de memorabele uitvoeringen met dirigent Carlo Maria Giulini in 1990 was de symfonie een uitstalling van briljante klankpracht met grootste en grandioze passages, dansante elegantie, folklore en roerige fanfares, nu in nog slavischer sfeer, dankzij Jansons.

NRC Handelsblad, 27 december 2007

Hampson glorieert in vreugderoos

De versmeltingsgraad die Jansons zijn orkest intussen weet te ontlokken, is zelfs voor het KCO verbazend. Vooral bij de houtblazers is dat goed te horen. Timbres gaan onmerkbaar in elkaar over, klankkleuren fuseren tot nieuwe tinten en toch zijn waar nodig alle instrumenten weer als afzonderlijke individuen herkenbaar.

Volkskrant, 28 december 2007

◆ vrijdag 28 december

In het kader van het Donaufestival organiseerden het Concertgebouw, Amsterdam Sinfonietta en Jongerenvereniging Entrée een concert annex feest, met de titel *Nachtstroom/Het Bal*. Meer informatie hierover vindt u op pagina 20.

◆ dinsdag 8 januari

Net als bij de eerste repetitie van het nieuwe seizoen kwamen de orkest- en stafleden van het KCO in de pauze van de eerste repetitie van het nieuwe jaar bijeen voor koffie en een appelflap. Deze keer waren ook de leden van het Stichtingsbestuur en Donateursbestuur uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn.

◆ donderdag 10 januari

Godfried Hoogeveen, aanvoerder van de cellosectie, soleerde in januari in het grootse *Celloconcert* van Antonin Dvořák. Het betrof een geheel Tsjechisch programma onder leiding van de Tsjechische dirigent Jiří Bělohlávek. 8

◆ donderdag 10 januari

Hoboïst Jan Kouwenhoven is 15 jaar voorzitter geweest van de Vereniging 'Het Concertgebouworchest'. Deze Vereniging werd in 1915 opgericht om de belangen van de orkest- en stafleden beter te kunnen behartigen. In 1951 werd het orkest formeel van het Concertgebouw gescheiden. Sindsdien neemt de voorzitter een belangrijke plaats in onder degenen die verantwoording dragen voor het succesrijk voortbestaan van het orkest als bedrijf, en van de orkestgemeenschap in het bijzonder. Jan Kouwenhoven heeft de functie vervuld van 1985 tot en met 1991 en van 1998 tot 2008. Door zijn betrokkenheid en eruditie is hij in die periode uitgegroeid tot een van de markante gezichten van het orkest. Jan Kouwenhoven is opgevolgd door slagwerker Herman Rieken. 9

maandag 14 januari

Op 14 januari werd chef-dirigent Mariss Jansons 65 jaar. Hij trakteerde de orkest- en stafleden 's ochtends op koffie en een prachtige verjaardagstaart, en 's avonds vierde een select gezelschap deze verjaardag met een boottochtje door de grachten van Amsterdam, eindigend bij de ambtswoning van burgemeester Cohen voor een sfeervolle ontvangst in aanwezigheid van de voormalige Letse presidente Vaira Vike-Freiberga. De Bayerische Rundfunk was 's ochtends aanwezig met een filmploeg om de repetitie te filmen. 10, 12

maandag 14 januari

Ronald Plasterk, Minister van OC&W, bezocht op maandag 14 januari het KCO. Hij woonde een deel van de repetitie bij en sprak na afloop, tijdens een informele lunch, met Mariss Jansons en een afvaardiging van het orkest en de directie.

woensdag 23 januari

Hare Majesteit de Koningin en Prins Willem Alexander hebben ter gelegenheid van de verjaardag van Mariss Jansons het concert op 23 januari incognito bijgewoond. Dit mede op uitnodiging van de Letse ambassadrice in Nederland, mevrouw Baiba Braze. Tijdens het concert brachten Mariss Jansons en het Koninklijk Concertgebouworkest met een uitvoering van *Dialogues with Shostakovich* een eerbetoon aan Rodion Sjtsjedrin, die kort daarvoor 75 jaar was geworden. Sjtsjedrin was zelf naar Amsterdam gekomen om de uitvoering van zijn compositie persoonlijk bij te wonen.

◆ woensdag 23 januari

Na afloop van het concert op 23 januari 2008 ontmoette Mariss Jansons een select gezelschap van Gouden Gildeleden. De Maestro was deze royale schenkers bijzonder dankbaar voor hun onaflatende steun aan het orkest en nam dan ook uitgebreid de tijd om hen tijdens dit souper te woord te staan. ¹²

◆ vrijdag 25 januari t/m donderdag 7 februari

Van eind januari tot begin februari was het orkest in de Verenigde Staten voor een ambitieuze concertreis waarbij zowel de belangrijke concertzalen aan de Westkust (San Francisco, Los Angeles) als die aan de Oostkust (Boston, Washington en New York) werden aangedaan. In Los Angeles trad het orkest tweemaal op in de prachtige nieuwe Walt Disney Concert Hall, en in New York driemaal in Carnegie Hall. ¹³ Een kamermuziekensemble van het KCO verzorgde een exclusief concert op de residentie van de ambassadeur van Nederland in Washington, dat hij speciaal voor de Amerikaanse vrienden had georganiseerd. ¹⁴

Amsterdam orchestra makes magic with Berlioz at Davies Hall

Best of all was the gorgeous panoramic sweep of the third movement, the 'Scene in the Fields'. It opens with a lovely, evocative call-and-response duet from the oboe and its huskier-throated cousin the English horn, beautifully played over softly trembling strings. This movement produced the most evocative, gorgeous music of the evening; especially impressive were the rich, burnished tones and breathtaking unanimity of the strings.

Contra Costa Times - Boston, 29 januari 2008

◆ vrijdag 1 februari

Het Koninklijk Concertgebouworkest heeft sinds 1 februari 2008 een eigen webradiokanaal via de website www.concertgebouworkest.nl. Met de button 'start webradio' kan iedereen met één simpele muisklik een permanente stream van concertregistraties van het Koninklijk Concertgebouworkest openen en afspelen op computer of mediacentrum. De huidige concertselectie omvat ruim 10 uur aan recente live-registraties. Stapsgewijs wordt dat aantal verhoogd tot de 40 meest recent opgenomen concerten van het KCO. Zodra dat aantal is bereikt zal het oudste concert wekelijks worden vervangen door een recente opname. Tevens werd gewerkt aan een playlistservice, zodat de luisteraar ook kan zien naar welk concert wordt geluisterd. In een latere fase zal de webradio ook in surround sound gaan uitzenden. Het webradiostation van het Koninklijk Concertgebouworkest is een samenwerking tussen het orkest en zijn mediapartner Avro.

One word for the Royal Concertgebouw: superhuman

In any contest for the world's finest symphony orchestra, the Royal Concertgebouw from Amsterdam would get plenty of votes, maybe as many as, or even more than, the celebrated ensembles from Berlin and Vienna. (...)

The cellos in particular brought an enveloping lyrical intensity to the Brahms. But every section in this remarkable orchestra knows how to create sonic magic. The flexibility of the winds in the Debussy was breathtaking. Balances verged on the magical.

Los Angeles Times, 1 februari 2008

A virtuoso instrument from Amsterdam

But it was the Technicolored splendor of the Berlioz that made the strongest impression. This was a focused and coherent reading that brought out the endless small moments of big drama in Berlioz's score. Most notable was the precision with which Jansons and the orchestra painted its canvases: the perfectly calibrated rumble with which the lower strings placed a chord, the poignant call-and-response between cor anglais and offstage oboe, the overall ensemble's breathtaking pianissimos and virtuosic hairpin turns. Trumpets were forceful but never sharp-edged, and the trombone sound was full of dark honey. After a blazing 'March to the Scaffold', someone behind me could be heard whispering her own commentary on the evening's events: 'Wow.'

The Boston Globe, 4 februari 2008

◆ woensdag 6 februari

De afsluiting van de tournee door de USA werd extra feestelijk doordat chef-dirigent Mariss Jansons, musici en staf door de American Friends (AF-RCO) na het laatste concert werden uitgenodigd voor een goed verzorgde borrel. Mariss Jansons bedankte de bestuursleden van de AF-RCO voor hun overzeese steun.

◆ maandag 18 februari

Een van de activiteiten van het Bernard Haitink Fonds voor Jong Talent, dat is ontstaan naar aanleiding van het 50-jarig jubileum van Bernard Haitink bij het KCO in november 2006, is jonge dirigenten de kans te geven hun licht op te steken tijdens repetities en concerten van Bernard Haitink met het KCO. De

talentvolle 24-jarige dirigent David Afkham heeft de spits afgebeten tijdens de week met Bernard Haitink vanaf 18 februari. Bernard Haitink had al meerdere keren met hem samengewerkt tijdens dirigentencursussen in Luzern en was daar zeer enthousiast over.

Zindering en extase bij Haitinks Wagner

Haitink die het KCO vanaf de eerste donder en bliksem liet zinderen – Haitinks souplesse in het volgen en sturen van zangers en orkest grenst langzamerhand aan het ongelooflijke. *Volkskrant 23 februari 2008*

◆ zondag 24 februari

Het concert met Bernard Haitink op zondag 24 februari werd opgenomen door de AVRO-televisie voor uitzending in maart 2009. Op het programma stonden de *Achtste symfonie* van Schubert en de eerste akte uit *Die Walküre* van Wagner. Solisten waren Eva-Maria Westbroek, sopraan, en Clifton Forbis, tenor.

◆ woensdag 27 februari

Op woensdagmiddag 27 februari vond in de Kleine Zaal in de serie Lunchconcerten een concert plaats met uitvoeringen van de leden van de huidige jaargang van de KCO-Academie. Dit seizoen hadden maar liefst zeven academisten (slagwerk, trompet, cello, altviool en drie violen) een plaats gekregen bij het orkest, waar zij ervaring opdeden en intensief begeleid werden door orkestleden. Vier van deze academieplaatsen worden inmiddels gefinancierd via de Stichting Donateurs Koninklijk Concertgebouworkest. 15

donderdag 28 februari

Tijdens een informele bijeenkomst werd door de directie aan de belangrijkste persvertegenwoordigers het nieuwe seizoen gepresenteerd. Een dergelijke ontmoeting biedt tevens de ideale gelegenheid om bij te praten over het reilen en zeilen van het KCO. Ditmaal was James McMillan te gast, de componist van de *St. John's Passion* die in 2009 door het KCO zal worden uitgevoerd. 16

donderdag 28 en vrijdag 29 februari

Op 28 en 29 februari stond tijdens het tweede orkestprogramma in het project *Messiaen+* het Woord centraal. Van Olivier Messiaen klonk zijn eerste grote liederencyclus *Poèmes pour Mi*. Op het programma stond verder werk van Ton de Leeuw, George Benjamin en Pierre Boulez, drie belangrijke componisten uit de beroemde 'klas van Messiaen' aan het conservatorium in Parijs.

Uit eerdergenoemd onderzoek (zie *Marketing en Media*) blijkt dat het publiek heel graag contact wil hebben met de dirigent en de musici, en daar wilde het KCO meer op gaan inspelen. Op donderdag 28 en vrijdag 29 februari organiseerde het orkest een *Meet and Greet* in de Spiegelzaal. Joel Ethan Fried (adjunct-directeur artistieke zaken) sprak kort met dirigent David Robertson en twee musici over hoe het concert verlopen was, en daarna begaven twaalf orkestleden zich onder de mensen om hetzelfde te doen, en hun vragen te beantwoorden. Er ontstonden geanimeerde informele gesprekken met het aanwezige publiek. 17

◆ zaterdag 1 maart

Slagwerker Herman Rieken en violiste Nienke van Rijn waren door het radioprogramma 'Met het oog op morgen' uitgenodigd om te vertellen over de USA-tournee in januari/ februari. De uitzending was live, via Radio 1. Hierbij was ook de journalist Kasper Jansen van het NRC Handelsblad aanwezig, naar aanleiding van zijn interview met Mariss Jansons over de salarispositie van het orkest.

Verbluffende Messiaen-liederen adembenemend gezongen

Maakte de rijke orkestklank het publiek donderdag al dronken, daar kwam nog eens het stemgeluid van sopraan Measha Brueggergosman bovenop. Prachtig hoe Robertson vervolgens dat materiaal laat bloeien met het KCO: de rijke orkestraties (115 musici op het podium!) geurden naar het nieuwe elan van een hemelbestormer uit de jaren zestig.

Trouw, 1 maart 2008

◆ vrijdag 7 maart

Op vrijdag 7 maart nam het orkest na afloop van het concert afscheid van celliste Edith Neuman, die wegens pensionering en na een diensttijd van ruim 42 jaar, het KCO verliet. 18

◆ woensdag 12 maart

Prinses Máxima, beschermvrouwe van het KCO, heeft incognito het concert onder leiding van Iván Fischer bijgewoond, samen met een vriendin. In de pauze is zij naar de Artiestenfoyer gegaan om met een aantal orkestleden te spreken.

vrijdag 14 en zondag 16 maart

De Bachtraditie van het Koninklijk Concertgebouworkest, met elk jaar een *Matthäus* of *Johannes Passion* op Goede Vrijdag en Palmzondag, kreeg dit seizoen vervolg met dirigent Iván Fischer. Hoewel Fischer geen oude-muziekspecialist is, wist hij op overtuigende wijze zijn interpretatie van de *Matthäus Passion* over te brengen. De altijd uitdagende choreografie van de vele zangers en meerdere koren kreeg bovendien speciale aandacht.

Fischer's Bach is prachtig

Fischer is een man die een klimaat schept waarin een orkest en solisten gedijen. Bij het Concertgebouworkest ontstaat dan al gauw iets heel bijzonders – één van de indrukwekkendste Matthäussen van de afgelopen tien jaar in dit geval.

Parool, 15 maart 2008

donderdag 27 maart

Het programma Cultuurshake, een televisie-programma van de AVRO, besteedde in maart en april aandacht aan het KCO. Het programma wordt iedere donderdag uitgezonden om 19.25 uur op Nederland 2, met herhalingen op vrijdagochtend en zondagavond. Donderdag 27 maart was de eerste uitzending waar het KCO in voor kwam.

vrijdag 4 april

De Vrienden van het Concertgebouw en het KCO waren in de gelegenheid gesteld de ochtendrepetitie bij te wonen. Van deze mogelijkheid werd door vele Vrienden gebruik gemaakt.

maandag 7 t/m woensdag 9 april

De vraag naar optredens van het KCO in het buitenland overtreft ver de beschikbare mogelijkheden in een seizoen met chef-dirigent Mariss Jansons. Hoewel het streven is om de meeste tournees te maken onder zijn leiding wordt met name de combinatie Daniele Gatti en het KCO zeer gewaardeerd. Vandaar dat – voor de tweede maal in dit seizoen – het orkest met hem zich succesvol presenteerde in het Coliseu dos Recreios in Lissabon en het Auditorio Nacional de la Musica in Madrid, waar het KCO bijna elk jaar voor enkele concerten te gast is.

Daniele Gatti verbluft bij KCO

Gatti presenteerde dit voorbeeldig samengestelde concertprogramma als één overrompelend geheel in de vorm van een symfonie: snel, langzaam en snel. In de monumentale en donkere *Ouverture Tannhäuser* ontstak hij als een magiër een vuurwerk van fonteinen flitsende en glinsterende hoge nootjes, briljant en virtuoos gespeeld in een grandioze uitvoering: waarlijk Wagneriaans. In *Tod und Verklärung* was het tempo vaak angstwekkend laag wat een extreme dimensie gaf aan de heftige emotionele woelingen en gierende climaxen. Het geheel was maximaal intens en meesterlijk geproportioneerd, ook in klank met die soms morbide koperpassages; zondermeer de beste en meest imposante uitvoering die ik ooit hoorde. *NRC Handelsblad, 3 april 2008*

◆ maandag 14 april

Tijdens een exclusief concert in club Panama voor leden van de Salon, een netwerk voor professionals, presenteerde Emily Beynon haar nieuwste cd. De fluitiste kon dit project, rond muziek van vrouwelijke componisten, realiseren dankzij een geldprijs, behorende bij de 'Prix de Salon' die zij een jaar eerder had gewonnen. 19

◆ vrijdag 17 t/m zondag 19 april

In april bezocht een gezelschap van circa dertig leden van de Freundeskreis Schweiz een repetitie en concert van het orkest in Amsterdam. Voorafgaand aan het concert vond een diner plaats in het Concertgebouw, waarbij onder meer de ambassadeur van Zwitserland in Nederland en zijn vrouw aanwezig waren.

◆ maandag 21 april

Meerdere malen per jaar presenteert het KCO zich in het Brusselse Palais des Beaux Arts, niet alleen met het traditionele repertoire, soms ook met eigentijdse werken en nu met een wel zeer uitzonderlijke productie van Schumanns *Szenen aus Goethes Faust*. Met maar liefst acht solisten van wereldfaam, het Groot Omroepkoor en het Nationaal Kinderkoor en de honorair gast-dirigent Nikolaus Harnoncourt toog het KCO naar Brussel. Getuige de uitzinnige reactie van het publiek werd deze onderneming zeer op prijs gesteld.

Schumann en KCO streden de ziel

Bijgestaan door een groep solisten van de eerste categorie en door een hecht en fraai zingend Groot Omroepkoor ging Harnoncourt het KCO op de van hem bekende, eerder begeesterende dan nauwkeurige manier voor in een indrukwekkend, onvergetelijk concert.

Parool, 19 april 2008

◆ dinsdag 22 april

Tijdens de bestuursvergadering van de Stichting Donateurs Concertgebouworkest op 22 april 2008 nam Roelf Rogaar afscheid als bestuurslid. Rogaar was gedurende twaalf jaar penningmeester van de Stichting en heeft onder meer een belangrijke rol gespeeld bij het mogelijk maken van de aankoop van twee prachtige celli door participatie van enkele betrokken particulieren.

Betoverende Schumann

En als Harnoncourt zich kwaad maakt, gebeuren er wonderlijke dingen. *Szenen aus Goethes Faust*, een zelden gespeelde compositie uit de laatste fase van Schumanns leven, wordt onder zijn leiding een stuk om hopeloos verslingerd aan te raken. *Volkskrant*, 23 april 2008

Het onbeschrijflijke wordt realiteit

Avonden als deze in het Brusselse Paleis voor de Schone Kunsten laten je weer voelen wat kunst betekent. Kunst is moeilijk en vergt inspanning, maar er gaat niets boven de voldoening.

De Morgen – Brussel, 24 april 2008

dinsdag 27 april

Tijdens de jaarlijkse Gouden Gilde Soiree presenteerden de vier contrabassisten zich die van de Stichting Donateurs Koninklijk Concertgebouworkest een prachtig instrument in bruikleen hebben gekregen. Het bassenkwartet speelde diverse klassieke en meer populaire werken die door de Gildeleden bijzonder werden gewaardeerd. De musici grepen deze gelegenheid aan om vanaf het podium persoonlijk de aanwezigen hartelijk te bedanken voor hun schenkingen, die de aankoop van deze muziekinstrumenten hebben mogelijk gemaakt.

donderdag 29 april

Op Koninginnennacht 29 april 2008 gaf het Koninklijk Concertgebouworkest onder leiding van Susanna Mälkki een concert in samenwerking met popformatie CocoRosie. Symfonische muziek uit de twintigste eeuw klonk naast de eigenzinnige freak-

folk van de twee Amerikaanse zusjes Bianca en Sierra Casady. Onverwachte muzikale dwarsverbanden werden blootgelegd.

Initiatiefnemer van KCO meets CocoRosie was Entrée, de jongerenvereniging van het KCO en het Concertgebouw. Zij heeft als doelstelling de drempel van het Concertgebouw en van klassieke muziek te verlagen, en doet dit onder meer door spraakmakende muziekprojecten voor een jonger publiek te organiseren. Entrée heeft 4400 leden tussen de 0 en 27 jaar oud.

Een uitzinnig, enthousiast, jong publiek genoot van het orkest en de beide dames van CocoRosie. Hieronder een aantal reacties van bezoekers. 20

- Hallo Entrée! Wot een super concert gisterovond! Heb echt genoten! Eerlijk gezegd kwam ik voor het KCO, maar hun samenwerking met CocoRosie (voor ik nog nooit van gehoord had) was echt steengoed! Het was vreemd, roer, geniaal, stoer en ongelooflijk opart! Super bedankt voor het geniale begin van Koninginnedag! Bortók was echt geweldig!!!

- Goedendag, Ik was gisterovond, 29 april, in het Concertgebouw om het concert van CocoRosie bij te wonen. Woorden schieten mij te kort, echter ik doe toch een poging: het was ontroerend, engelochtig, vervreemdend, hypnotiserend, inspirerend, hoopgevend, oog -en oorstellend, onvergetelijk, etcetera etcetera. En dit in het Concertgebouw met het Concertgebouworkest zelve en don die dirigent... wot een krocht zit er in die vrouw, fontostisch, wot een verrijking! Mijn hoofd is er nog vol van, hier kon een mens weer een tijd op teren.

CocoRosie's droevige elfenmuziek

In de stampvolle Grote Zaal van het Concertgebouw zat gisteravond dan ook niet het gebruikelijke grijze en kalende publiek van veertig-, vijftig- en zestigplus, maar vrijwel uitsluitend twintigers en dertigers. Zij waren afgekomen op een uniek samenwerkingsproject van het KCO en de Amerikaanse alternatieve popgroep CocoRosie, een initiatief van de Jongerenvereniging Entrée, die al sinds 1994 poogt een brug te slaan tussen jeugd en jammerhout (en niet zonder succes).

Parool, 30 april 2008

dinsdag 6 mei

In samenwerking met Het Concertgebouw en het Culture-player-project van Fabchannel en de Gemeente Amsterdam, is het optreden met CocoRosie op 29 april ook als Live-webcast uitgezonden via de website van het KCO. Vanaf 6 mei was de opname hier ook als video on demand beschikbaar. Een video-trailer om de webcast aan te kondigen is via diverse (cocorosie-) forums op het internet verspreid.

Pinnock maakt bij KCO veelzijdig debuut

Resultaat van Pinnocks veelzijdige KCO-debuut: een welgemeende staande ovatie en veel blijde gezichten bij toeschouwers en musici.

Parool, 8 mei 2008

vrijdag 16 mei

Liviu Prunaru volgde vorig jaar Alexander Kerr op als concertmeester van het KCO. Met glans maakte de Roemeen dit seizoen ook zijn debuut als solist. Prunaru koos voor het *Derde Vioolconcert* van Saint-Saens, een compositie waar hij al jaren een speciale band mee heeft.

zaterdag 24 mei

Een aantal keren per seizoen maakt het KCO een dagtrip naar steden op redelijke afstand van Amsterdam. Dit keer viel Parijs de eer te beurt. Onder leiding van chef-dirigent Mariss Jansons werd in de recent vernieuwde Salle Pleyel gemusiceerd. Met name de uitvoering van Moesorgsky's *Schilderijen van een tentoonstelling* bracht de nodige euforie, een aantal toegiften bekroonden dit concert.

zaterdag 31 mei en zondag 1 juni

Optredens van het KCO in de Musikverein in Wenen behoren tot de hoogtepunten in een seizoen voor zowel chef-dirigent Mariss Jansons, als het KCO en het Weense publiek. Dat mogen steeds weer blijken uit de lang van te voren uitverkochte zaal, de doorgaans meer dan positieve recensies van de als uitermate kritisch bekend staande Weense journalisten, en de bijna 'open invitation' om het orkest in Wenen te presenteren. Duidelijk is dat Mariss Jansons – mede ook door zijn regelmatige optredens met de Wiener Philharmoniker – een uitzonderlijke plaats inneemt in het Weense muziekleven. Deze keer reisde Thomas Quasthoff mee om te soleren in liederen van Schubert. 21

maandag 2 juni

Het jaarlijkse tennistournooi van het KCO vond dit jaar plaats op maandag 2 juni bij ATVD in Diemen. 26 deelnemers van het orkest, de staf en de gepensioneerden streden in drie categorieën om de prijzen, die steeds door een van de sponsors beschikbaar gesteld worden. Het was warm en zelfs benauwd, maar de dag werd wederom een groot succes. 22

vrijdag 13 en zaterdag 14 juni

Op vrijdag 13 en zaterdag 14 juni voerde het KCO de wereldpremière uit van *Adam-Interludes* van de componist Rob Zuidam, die dit werk in opdracht van het KCO geschreven heeft. *Adam-Interludes* bestaat uit drie muzikale tussenspelen, afkomstig uit de opera *Adam in ballingschap*, die in 2009 tijdens het Holland Festival in première gaat.

De wereldpremière werd gekoppeld aan *Éclairs sur l’Au-delà* van Olivier Messiaen. Als eerbetoon aan deze componist verwerkte Zuidam een thema van Messiaen in zijn compositie.

◆ donderdag 19 t/m zaterdag 21 juni

Met drie uitvoeringen van Messiaens Turangalîla-symfonie op 19, 20 en 21 juni werd het succesvolle Messiaen+project afgesloten. Chef-dirigent Mariss Jansons dirigeerde dit werk voor het eerst, de pianist Jean-Yves Thibaudet verleende – evenals in 1992 – zijn medewerking. De ondes martenot werd bespeeld door Cynthia Millar.

Deze drie concerten vonden plaats in samenwerking met het Holland Festival. Gelet op Messiaens voorkeur voor kleur en het

kunnen verband leggen tussen kleur- en klankcomplexen verzorgde Kees van de Lagemaat een aangepaste belichting tijdens de uitvoeringen in de Grote Zaal van het Concertgebouw.

Helaas moest chef-dirigent Mariss Jansons na de eerste uitvoering op donderdag 19 juni op doktersadvies voorlopig absolute rust houden. De directie van het KCO slaagde er binnen enkele uren in om het voormalig orkestlid Theo Wolters bereid te vinden de andere twee uitvoeringen over te nemen. De trompettist Theo Wolters is inmiddels een carrière als dirigent begonnen en assisteert Mariss Jansons in Amsterdam bij de voorbereidingen van de concerten. De Turangalîla-symfonie was dus voor hem een bekende partituur geworden. Alom werd hij geprezen voor zijn directie en zijn durf om de uitvoeringen van dit complexe werk van Jansons over te nemen.

◆ zondag 22 juni

Elke twee jaar organiseert het KCO voor alle medewerkers en partners een personeelsfeest. Ditmaal trok het gezelschap naar het Oude Slot in Heemstede. De jubilarissen werden geféteerd, en het orkest nam afscheid van Theo Wolters, die zijn werk als trompettist heeft verruild voor een dirigentencarrière. 23

◆ maandag 23 juni

Dit seizoen speelden zeven jonge talentvolle musici in de Academie van het KCO, de orkestrale leergang voor conservatoriumstudenten. Op 23 juni mochten Ian van den Berk, Frank Braafhart, Martina Forni, Mintje van Lies, Ilka van der Plas, Gerda Tuinstra en Leonie Wolters het felbegeerde certificaat

in ontvangst nemen van Joel Ethan Fried, adjunct-directeur artistieke zaken. De orkestacademie is een uniek initiatief dat is mogelijk gemaakt door enkele betrokken royale schenkers van het Gouden Gilde. 24

woensdag 25 t/m maandag 30 juni

Ter afsluiting van het seizoen 2007-2008 maakte het KCO nog een korte tournee naar Londen en Granada. De ervaring heeft geleerd dat een dergelijk slottournee altijd een mooie start is van de vakanties voor de orkestleden en tegelijkertijd een mooi einde is van een druk seizoen. Helaas kon ook deze tournee niet onder leiding staan van Mariss Jansons. De voor het KCO welbekende dirigent Neeme Järvi nam de vier concerten over. Zijn muzikaal gevoel en humor zorgde voor een ontspannen sfeer. In Londen werd gespeeld in de de Barbican Hall en in Granada op de open binnenplaats van het schitterende Palacio de Carlo V, hetgeen een onderdeel is van het unieke Alhambra complex. 25

XTRA

U
6
4
6

162
PROFESSIONAL SUITES

162

USA tournee februari 2008

07 08

BIDLAGE

- ◆ **Beschermvrouwe**
Hare Koninklijke Hoogheid
Prinses Máxima der Nederlanden

- ◆ **Dirigenten**
Mariss Jansons, *chef-dirigent*
Bernard Haitink, *eredirigent*
Riccardo Chailly, *conductor emeritus*
Nikolaus Harnoncourt,
honoraire gastdirigent

- ◆ **Orkest**
Eerste viool
 - ┌ Vesko Eschkenazy, *concertmeester*
 - ┌ Liviu Prunaru, *concertmeester*
 - Tjeerd Top
 - Marijn Mijnders
 - Ursula Schoch
 - Marleen Asberg
 - Keiko Iwata-Takahashi
 - Robert Waterman
 - Janke Tamminga
 - Tomoko Kurita
 - Henriëtte Luytjes
 - Borika van den Booren
 - Tony Rous
 - Christian van Eggelen

- Maaïke Aarts
- Nienke van Rijn
- Junko Naito
- Richard Lazar
- Benjamin Peled
- Valentina Svyatlovskaya
- Tweede viool*
Henk Rubingh
- Caroline Strumphler
- Susanne Jaspers
- Josef Malkin
- Angela Davis
- Anna de Vey Mestdagh
- Paul Peter Spiering
- Arndt Auhagen
- Kirsti Goedhart
- Annebeth Webb
- Petra van de Vlasakker
- Herre Halbertsma
- Marc de Groot
- Cleora Waterman-Keeler
- Monica Grosman
- Mirte de Kok
- Eke van Spiegel
- Altviool*
Ken Hakii
- Michael Gieler
- Gert Jan Leuverink
- Peter Sokole

- Roland Krämer
- Guus Jeukendrup
- Jeroen Quint
- Pieter Roosenschoon
- Jeroen Woudstra
- Eva Smit
- Eric van der Wel
- Ferdinand Hügel
- Edith van Moergastel
- Yoko Kanamaru
- Vincent Peters
- Cello*
 - ┌ Godfried Hoogeveen
 - ┌ Gregor Horsch
 - Johan van Iersel
 - Fred Edelen
 - Chris van Balen
 - Wim Straesser
 - Edith Neuman
 - Yke Viersen
 - Arthur Oomens
 - Daniël Esser
 - Sophie Adam
 - Christian Hacker
 - Benedikt Enzler
 - Contrabas*
Thomas Braendstrup
 - Jan Wolfs
 - Mariëtta Feltkamp

- Ruud Bastiaanse
- Guibert Vrijens
- Rob Dirksen
- Carol Harte
- Frits Schutter
- Georgina Poad
- Fluit*
 - ┌ Emily Beynon
 - ┌ Kersten Mc Call
 - Herman van Kogelenberg
 - Mariya Semotyuk-Schlaffke
 - Piccolo*
Vincent Cortvrint
 - Hobo*
 - ┌ Lucas Macías Navarro
 - ┌ Alexei Ogrintchouk
 - Nicoline Alt
 - Jan Kouwenhoven
 - Althobo*
Ruth Visser
 - Klarinet*
Jacques Meertens
 - Hein Wiedijk
 - Es-klarinet*
Arno Piters
 - Basklarinet*
Davide Lattuada

Fagot

Ronald Karten
Gustavo Núñez
Helma van den Brink
Jos de Lange
Contrafagot
Guus Dral

Hoorn

Jacob Slagter
Jasper de Waal
Fons Verspaandonk
Jaap van der Vliet
Peter Steinmann
Sharon St. Onge
Paulien Weierink-Goossen
Trompet

Frits Damrow
Peter Masseurs
Hans Alting
Bert Langenkamp
Theo Wolters

Trombone

Bart Claessens
Jörgen van Rijen
Nico Schippers
Bastrombone
Raymond Munnecom
Tuba

Perry Hoogendijk

Pauken

Marinus Komst
Nick Woud
Slagwerk
Herman Rieken
Gustavo Gimeno Martinez
Jan Pustjens
Harp
Petra van der Heide
Gerda Ockers

= beiden zijn aanvoerder

Stichtingsbestuur

Robert Reibestein, *voorzitter*
Lodewijk Hijmans van den Bergh,
vice-voorzitter
Ton de Swaan, *penningmeester*
Hedy d'Ancona
Kirsti Goedhart
Rokus de Groot
Paul Luijten
Jan Kouwenhoven / Herman Rieken
Aukelien van Hoytema /
Michel Tilmant
Jan Maarten Boll /
Fons van Westerloo
Roland Krämer / Jan Wolfs

Directie en Staf

Algemene Zaken
Jan Willem Loot,
algemeen directeur
Marjolein Schulting
Jacques van der Hulst
Artistieke Zaken
Joel Ethan Fried,
adjunct-directeur
Mark van Dongen
Mieke Bleeker
Planning / Productie
Hans Ferwerda
Judith de Boer
Orkestinspectie
Harriët van Uden
Carlo de Wild
Muziekbibliotheek
Douwe Zuidema
Marianne Butijn
Podiumstaf
Johan van Maaren
Jan Ummels
Frans van der Starre
Public Relations
Sjoerd G.A.M. van den Berg,
adjunct-directeur
Marian van den Beuken
Hélène Blokker

Charat Graafland

Tine Vlam
Marketing & Sponsoring
David Bazen
Marieke Mulder
Sander Plas
Personeel en Organisatie
Erma de Boer
Financiële administratie
Hans Ekker
Carolina Eschweiler-Kreeft
Jacques Koekoek
Charat Graafland
Tourneezaken
Else Broekman
Marieke Dennissen
Donateurs/Fondsenwerving
Wouter Steijn
Tanneke Alpherts
Hanna Philips-de Man
Vrienden- Entréesecretariaat
Herman Paardekooper
Trix Endhoven-Brouwer
Annette de Nijs-Leijns
Anneke Traudes-Dijkman
Eefje Rabelink
Redactiesecretariaat Preludium
Janneke Boeser
Marloes Biermans

◆ bezoekersaantallen

	2005 - 2006	2006 - 2007	2007 - 2008
totaal aantal concerten / operavoorstellingen	133	131	135
waarvan gratis concerten	11	11	10
totaal aantal bezoekers betaalde concerten	225.345	221.581	234.056
gemiddeld aantal bezoekers per concert	1.810	1.855	1.872
totaal aantal bezoekers gratis concerten	22.200	28.750	18.750

◆ aantal verkochte kaarten en zaalbezetting in %

<i>abonnementsconcerten</i>	2005 - 2006			2006 - 2007			2007 - 2008		
	<i>concerten</i>	<i>kaarten</i>	<i>bezetting %</i>	<i>concerten</i>	<i>kaarten</i>	<i>bezetting %</i>	<i>concerten</i>	<i>kaarten</i>	<i>bezetting</i>
Serie A	8	13.266	84%	8	12.763	81%	8	11.326	72%
Serie Ado	7	11.297	82%	4	5.741	73%	7	8.013	58%
Series A + Ado	15	24.563	83%	12	18.504	79%	15	19.339	66%
Series Bwo + Bdo	24	45.036	96%	24	45.086	96%	24	45.015	96%
Serie D	8	13.918	89%	8	13.686	87%	8	13.827	88%
Serie E	7	13.413	98%	7	13.345	97%	8	15.483	99%
Serie Z	8	15.195	97%	8	14.874	95%	8	14.959	95%
<i>gemiddeld per concert</i>		1.808	92%		1.788	91%		1.724	88%
<i>totaal concerten</i>	62	112.125		59	105.495		63	108.623	

aantal verkochte kaarten en zaalbezetting bij overige concerten

	2005 - 2006	2006 - 2007	2007 - 2008
aantal extra concerten Amsterdam	14*	13	13
aantal bezoekers	20.708	23.012	23.361
gemiddeld per concert	1.480	1.770	1.797
bezettingspercentage	75%	90%	92%
aantal operavoorstellingen Amsterdam	9	8	0
aantal bezoekers	13.500	12.000	0
aantal besloten concerten Amsterdam	3	3	3
aantal bezoekers	6.023	5.824	5.700
aantal concerten elders Nederland	5	2	4
aantal bezoekers	8.750	3.450	7.250
aantal concerten buitenland	26	33	37
aantal bezoekers	60.330	69.050	79.400

* inclusief twee oorcolleges en twee filmbegeleidingen met beperkte zaalcapaciteit

Het Koninklijk Concertgebouworkest dankt zijn sponsors voor hun ruimhartige ondersteuning.
Hun bijdrage komt ten goede aan de versterking van het artistieke beleid van het orkest.

Hoofdsponsors

PHILIPS

Sponsors

ALLEN & OVERY

DE BRAUW
BLACKSTONE
WESTBROEK

Stibbe

LOYENS Loeff

ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

Tevens dank aan de subsidiënten voor de basisfinanciering van het Koninklijk Concertgebouworkest

Gemeente Amsterdam

ONDER
NCSFM
LTUUR
NEM
SCHAP

Het Koninklijk Concertgebouworkest verzorgde in het seizoen 2007-2008 de volgende concerten in het buitenland:

<i>datum</i>	<i>land</i>	<i>plaats</i>	<i>zaal</i>	<i>dirigent</i>
24, 25 augustus	Engeland	Londen	Royal Albert Hall	Bernard Haitink
27, 28 augustus	Spanje	Santander	Palacio de Festivales	Bernard Haitink
31 augustus	Oostenrijk	Salzburg	Grosses Festspielhaus	Bernard Haitink
1 september	Duitsland	Berlijn	Philharmonie	Bernard Haitink
3, 4 september	Oostenrijk	Luzern	Kultur- und Kongresszentrum	Bernard Haitink
19 oktober	Duitsland	Düsseldorf	Tonhalle	Mariss Jansons
18 november	Duitsland	Mannheim	Rosengarten	André Previn
19 november	Duitsland	Frankfurt	Alte Oper	André Previn
20 november	Duitsland	Baden-Baden	Festspielhaus	André Previn
21 november	Duitsland	Dortmund	Konzerthaus	André Previn
30 november	Engeland	Londen	Royal Festival Hall	Daniele Gatti
1 december	Engeland	Birmingham	Symphony Hall	Daniele Gatti
15 december	België	Brussel	Palais des Beaux-Arts	Mariss Jansons
27, 28 januari	USA	San Francisco	Davies Symphony Hall	Mariss Jansons
29, 30 januari	USA	Los Angeles	Walt Disney Concert Hall	Mariss Jansons
1 februari	USA	Boston	Symphony Hall	Mariss Jansons
3 februari	USA	Washington	Kennedy Center	Mariss Jansons
4, 5 en 6 februari	USA	New York	Carnegie Hall	Mariss Jansons
7 april	Portugal	Lissabon	Coliseu dos Recreios	Daniele Gatti
8, 9 april	Spanje	Madrid	Auditorio Nacional d/1 Musica	Daniele Gatti
21 april	België	Brussel	Palais des Beaux-Arts	Nikolaus Harnoncourt
24 mei	Frankrijk	Parijs	Salle Pleyel	Mariss Jansons
31 mei	Oostenrijk	Wenen	Musikverein	Mariss Jansons
1 juni	Oostenrijk	Wenen	Musikverein	Mariss Jansons
7 juni	Duitsland	Keulen	Philharmonie	Myung-Whun Chung
25 juni	Engeland	Londen	Barbican Centre	Mariss Jansons
26 juni	Engeland	Londen	Barbican Centre	Mariss Jansons
28, 29 juni	Spanje	Granada	Palacio de Carlos V	Mariss Jansons

Gouden Gilde per 9 juni 2008 **A** Alfa Delta Compendium • De heer P.G. Alferink en de heer J.P.F. Sjoukes • Amsterdam Hilton • De heer J.K. van Aniel en de heer P.G.B. van Delden • De heer drs. E. Asscher **B** De heer mr. C.B. Baard • Ted en Christine Baljings • De heer en mevrouw J.M. Balm • Mevrouw M.G.W. Balster • De heer mr. F.A.W. Bannier • Mevrouw J.B.L. Bannier en de heer mr. A.A. Meurer • Mevrouw J.K. von Bartheld-ter Borg • De heer prof. dr. J.R. Bausch • Nathalie en Edwin van de Beek-Aalbers • De heer en mevrouw van de Beek-Bomgaars • De heer H.F. Op de Beek • Jonkheer en mevrouw Beelaerts van Blokland-Kraijenhoff • De heer en mevrouw van Beest-Blaauw • De heer en mevrouw Bekouw-Ellis • Beiport Familienstiftung • Baron en barones Bentinck van Schoonheten-Elink Schuurman • Pim van den Berg • Mevrouw mr. A. Arnoldina van Berge • De heer J.N.K. Bierman • Treeske Blase • Mevrouw E. Blokker-Verwer • Mevrouw A. de Bock-Asscher • Stichting Boerboom den Daas • Mevrouw M.A.M. Boer-ten Hagen • Pieter J. Bogaers • De heer en mevrouw Bol-Castendijk • De heer en mevrouw Boll-Kruseman • De heer en mevrouw Booster-Brinkhorst • Mevrouw H.N.L. Boreel-van Riemsdijk • De heer en mevrouw Borst-Houwing • De heer drs. F. Bos • De heer en mevrouw ten Bosch-Blase • De heer H. Boukes Fleurbaay • Mevrouw C.M.J. Brian • De heer en mevrouw Brentjens-Berkelmans • De heer en mevrouw van den Broecke-Roos • De heer en mevrouw Broekers-Knol • The honorable Charles N. Brower • De heer en mevrouw J.J.Th. Brugman • De heer en mevrouw De Bruin-Heijn • De heer en mevrouw Burgers-Kroon • De heer en mevrouw Buurke-Kruseman • De heer en mevrouw Buwalda • M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting **C** De heer drs. A.J.M.M. Van Cleef • Barones Collot d'Escury-Ledeboer • De heer en mevrouw J.H. Coops • Mevrouw R. Coronel-Reïss • Mevrouw drs. M. Couperus **D** De heer M.L.G. van Dael • Mevrouw J.E. van Dantzig-van Tienhoven • De heer en mevrouw Delprat-Tromp • Mevrouw G.J.M. Derksen • De heer en mevrouw van Deth-Ruys • De heer mr. C.J.E. Dijk • Mevrouw J. Dijkgraaf • De heer J.L. Docter • Mevrouw E.C.H.M. ten Doesschate-Wertwijn • De heer en mevrouw Doets-Kluit • Loes en Egbert Dommering-van Rongen • De heer en mevrouw Doodeheefver-Philips • Mevrouw M.G.J. Douqué-Hooghiemstra • De heer en mevrouw van Duinen-Noordenbos • De heer en mevrouw Den Dulk-Kijlstra • De heer en mevrouw P.J. van Dun • Sonja Dwinger-van der Sluis **E** Familie van Ees-Havenstein Fonds • De heer ir. Hans van Egmond • Mevrouw M. Esser-Bigot • Mevrouw J.V. Esser-Zaman • Mevrouw mr. D.C.C. van Everdingen en de heer A.E.D.M. van Thiel **F** Mevrouw M.F. Fentener van Vlissingen • De heer en mevrouw Franssen-van den Berg • De heer en mevrouw H. Franssen • De heer en mevrouw Frese-Schreinemacher **G** Mevrouw H.T.G. von der Gablentz-Blanche Koelensmid • Mevrouw mr. M.B. Geeris-Vehmeyer • De heer mr. P. van de Geijn • Mevrouw P.M. Gerritsma-Hogeweg • De heer F.N.W.M. Gianotten • De heer mr. M.J.E.G. de Gier • Mevrouw M.J. Glasz-Koerts • Pauline Glazener • Mevrouw A.M. Goosen-Dopheide • De heer en mevrouw Gransberg-Hin • Mevrouw E.S.M. Granpré Molière • Onno Greiner • De heer en mevrouw Groenteman-Biederman • Annelies en Klaus Groot • Mr. Paul de Gruyter Stichting • De heer en mevrouw Guépin-Cath **H** Mevrouw M. ten Haaf-Wetzlar • Hans van Haaps • De heer en mevrouw Hagenbeek-Schneidinge • De heer B. Haitink • De heer en mevrouw Han-Crebolder • De heer en mevrouw Hardenberg-s'Jacob • De heer A.Ph.J. de Haseth Möller • De heer mr. R.R. Hazewinkel • De heer en mevrouw de Heer-van Walen • Rob en Frances Hendriks-van der Weijden • De heer en mevrouw Hengeveld-Brand • De heer drs. W.C. Hermans • Mevrouw E. Hertzdahl • Mevrouw drs. C.M.L. Hijmans van den Bergh • Lodewijk en Diana Hijmans van den Bergh-Loudon • De heer G.E.W. van Hille • Stichting Hillwis • De heer mr. P.A.E.M. Hoctin Boes • De heer en mevrouw Hoeffelman-van der Linde • Mevrouw K. Hoff • De heer en mevrouw Hofland-Bos • De heer en mevrouw d'Hollosy-van Rappard • De heer J.B.P. Hoogeboom • Mevrouw E.J.M. Horbach • Kees ter Horst • De heer dr. S. van Houten • De heer en mevrouw Huijbregtsen-Wilton • De heer en mevrouw Huizer-Wisse • Tora en Boño Hylkema **I** De heer en mevrouw Idenburg-de Savornin Lohman **J** De heer en mevrouw van der Jagt-de Haan • De heer drs. J.H.C. Jansen en mevrouw J.A.S. Jansen-Coppens • De heer en mevrouw Jensema-de Jongh • De heer M.C.C. de Jong • De heer en mevrouw de Jongh-de Bois • Menno Jonker en Frits Spangenberg • Kay en Michiel Josephus Jitta **K** Mevrouw I.S. Kaars Sypsteyn-Vossenaar • De heer en mevrouw Kalff-Cötzen • De heer en mevrouw Kalff-Koopmans • De heer en mevrouw Kamp-Heldring • De heer ir. H.J. van de Kamp • Mr and mrs Douglas Kane • Stichting Douglas Kane Fonds • Jonkheer mr. J.D. en mevrouw D.A. van Karnebeek-van Roljen • Mevrouw mr. Y.E. Kastein • KBC Securities Nederland N.V. • De heer en mevrouw Keijzer-Veenstra • De heer en mevrouw Kels-van Aller • De heer en mevrouw Kenter-Borgman • Kerckhoff Adviseurs • De heer en mevrouw Ket-van Steenberg • De heer en mevrouw Kievit-Westerduin • Stichting K.F. Hein Fonds • Mevrouw C.H. Kingma-Gorter • De heer mr. Ph.C. Kleyn van Willigen • De heer en mevrouw A.F. Knappert • De heer en mevrouw Knol-Ljungberg • De heer en mevrouw Koemans-van Nieuwkerk • De heer en mevrouw J.E. Koenders • De heer en mevrouw Kohnstamm-Bodenhausen • De heer mr. E.F.M. Kok • De heer mr. E.D.J. van de Kooij • De heer R.G.W. Kooijman • De heer A.P.J. Koomen en mevrouw C.M.L. Koomen-de Wit • De heren R.C. en D.R. Koomen de Groot • De heer en mevrouw J.C. Koster • De heer en mevrouw Koster-Herz • Mevrouw drs. R.D. Krantz-Hintzen • Joost Ch.L. Kuiper • Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam • De heer prof. dr. W.A.M van der Kwast **L** Jonkheer en mevrouw Laman

Trip-van Asperen de Boer • Anton en Marianne van der Lande • De heer D.T. Le Fort • De heer en mevrouw van Lede-Quarles van Ufford • I.m. Oscar van Leer • De heer en mevrouw Lenterman-van Diemen • Sunny Léons • De heer en mevrouw M.A. Lewis • De heer en mevrouw Lindenberg-Sluis • Mevrouw I.E.E. van Lippe-Biesterfeld • De heer en mevrouw van Lith-Dumont • De heer en mevrouw van Litsenburg-van Royen • De heer mr. J.W. Loot • Jonkheer mr. A.A. Loudon • De heer en mevrouw Lugt-Rethans **M** De heer en mevrouw J. Manheim • De heer en mevrouw de Mare • De heer R. Markus • De heer en mevrouw van Marle-Crommelin • Stichting Elise Mathilde Fonds • De heer en mevrouw G.A. May • Mazars Paardekooper Hoffmann • De heer mr. R.H. Meppelink • De heer en mevrouw ter Meulen-de Ruijter • De heer en mevrouw Mispelblom Beijer-Graafland • Jonkheer en mevrouw Mock-de Bruyn • De heer en mevrouw Molenschot-Philips • Montaigne bv • Mevrouw E.R. Mosler-Reiss • De heer en mevrouw Muller-Bergsma • De heer en mevrouw Muller-van de Leuv • Stichting Mundo Crastino Meliori • De heer en mevrouw Munnig Schmidt-Neubauer **N** De heer A.H.J. Naber • Mevrouw L.M. Nanning • De heer mr. Th.A. van Nierop • De heer A.F. Nijkerk • Lauren en Richard Nijkerk • Eveline Nikkels **O** Hotel Okura Amsterdam • De heer en mevrouw van Oordt-Jones • De heer M.G.G. Oostvogel • De heer en mevrouw Ort-Thal Larsen **P** De heer en mevrouw Peet-Hartman • Mevrouw M.W. de Peijper-Pieksma • Babs Persoons • De heer en mevrouw Peters-Asberg • Mevrouw M. Philips • Mevrouw A. Posch-Holties • Mevrouw mr. A.M. Prins-Jansen • De heer en mevrouw Prior-Russel **R** Mevrouw G. Rahusen-Ankersmit • Peter Rauwerda • Stichting Rees-Klatte • Mevrouw M.L. Reesink en de heer Q.A.M. Olsthoorn • De heer en mevrouw Reibestein-van der Brug • Mevrouw Th. Reinink-Jordaan • De heer W. Rekvelt • Ribbink van den Hoek Familiestichting • De heer en mevrouw Ribourdouille-Bakker • De heer J.P.M. Richter en mevrouw B.P. Schuurman • Truus and Gerrit van Riemsdijk Stiftung • Mevrouw P. Röell-Heering • Mevrouw M.J.J. Röell-Kessler • De heer en mevrouw de Roever-van Stalborch • De heer en mevrouw Rogaar-Burlage • De heer en mevrouw Rogaar-Schreuder • Pim Romeijn • De heer en mevrouw W. de Rooij • De heer en mevrouw Roorda-Avis • De heer en mevrouw Roos-Bruinse • De heer en mevrouw Rote-de Raad • De heer H.M. Roukema • De heer ir. O.H.A. van Royen • Mevrouw R. Ruding-Hekking • De heer mr. J.W.M. Russell • De heer mr. Ch.W. le Rütte **S** De heer J.B. Samsom • De heer en mevrouw Samsom-Schalekamp • Jonkheer en mevrouw Sandberg-Praetorius • Mevrouw J.C. van de Sande Bakhuyzen-de Marez Oyens • De heer en mevrouw Sanders-ten Holte • Mevrouw mr. E.J. van Schaardenburg-Louwe Kooijmans • De heer en mevrouw van Schaik-Colijn • Miep Schalekamp-Kruseman • Mevrouw mr. J. Schalijs • Mevrouw A.C. Schendstok-Stradmeijer • De heer W.E. Scherpenhuijsen Rom • Mevrouw C.N. Schipper-Maarse • De heer en mevrouw Schipper-Hofman • De heer en mevrouw van Schipstal-Vroom • De heer F. Schomper • De heer en mevrouw van der Schoot-van Voorst • De heer en mevrouw Schreuders-Bais • Mevrouw dr. E.J. Schreve-Brinkman • Mevrouw M.J.W. Schutte RA • De heer en mevrouw Schutte-van der Marel • De heer mr. S.F. Schütz • De heer drs. P.F. Segaar • De heer en mevrouw Sellmeijer-van Piggelen • De heer en mevrouw van Setten-de Bruin • Mevrouw S.E. Sibinga Mulder-Veenhuizen • De heer en mevrouw Sigmond-Verhelst • De heer A.J. Simons • Baron en barones Sirtema van Grovestins-Hasseley Kirchner • De heer R.C. Slagboom • Paul en Jetty Sleurink-Algra • Mevrouw Y. Sloos-Alandt • Donata Smit-Ernsting • Albert-Jan van Soelen • De heer en mevrouw Somerwil-Ayrton • Hans Speth en Yasuko Speth-Okumura • De heer en mevrouw Staartjes-Mosler • Victor en Oscar Staartjes • De heer R. Starreveld • De heer en mevrouw dr. P. Stevens • Willem Stevens • Stichting De Stichtse Werf • De heer en mevrouw Stomps-Schokking • De heer en mevrouw Storm-Boender • Julienne C.B. Straatman • De heer en mevrouw Stuurman-de Groot • Mevrouw drs. M. van Suchtelen-van Hattum • De heer P. de Swaan • Mienke Swarttouw-Schaberg • De heer en mevrouw Sweerts-Schroeders **T** I.m. de heer mr. B.B. Tabingh Suermond • Jonkheer mr. J.P.E. Teding van Berkhout • De heer en mevrouw Terwogt-van Asbeck • De heer en mevrouw Thate-Verloop • Ferry Theunisse • Stichting Thurkowfonds • De heer en mevrouw W.J.M. Thywissen • De heer en mevrouw Tjepkema-Simmer • Mevrouw M. van Tongeren • Sara Tromp-Frank • De heer G.J. Turk • Bert en Maria Twaalfhoven **V** De heer en mevrouw van Veen-Viëtor • De heer en mevrouw Verloop-Gülcher • De heer en mevrouw Vermaas-Oliver • De heer C.A.P. Vermeulen • Mevrouw J.M. de Vilder-van der Lande • Fréan Visscher • De heer en mevrouw Vlek-Peek • Christiaan Vlek Fonds • De heer en mevrouw Volkers-Bonkes • De heer mr. T.H. van Voorst Vader • De heer en mevrouw de Vreeze-Oostvogel • Vereniging Vrienden van het Concertgebouw en het Koninklijk Concertgebouworkest • De heer prof. dr. Joh. de Vries • Kees de Vries • Hans Vroom en Kathrin Köllen • Stichting VSB Fonds • Mevrouw J.H.J. Vuursteen-Pronk **W** De heer en mevrouw Wajer-Koot • Mevrouw H.C. Warners-Gastkemper • De heer en mevrouw Weck-van den Assem • Cees en Elise Wessels • Maud en Willem Wiarda-Hansen • De heer en mevrouw Wijnand-de Jong • Mevrouw G.A.L. Wijnands-van der Lande • De heer en mevrouw de Witt Wijnen-Jansen Schoonhoven • Mevrouw L.A.C.M. Witteman-van Meerwijk • Jonkheer en mevrouw van der Wyck-Wolf **Z** Martine J. Zoethout en René Vetkamp • De heer en mevrouw Zuidam-van Middelkoop • Jaap van Zweden

en een groot aantal leden van het Gouden Gilde dot onaniem wenst te blijven.

"De essentie van muziek staat niet in de noten".

Mahler

Aan de eenvoud waarmee Mahler het wezen van muziek heeft geformuleerd nemen veel musici een voorbeeld. Ook Philips streeft naar eenvoud en maakt geavanceerde technologie toegankelijk. Zo bent u in de gelegenheid om ervan te genieten. Het is eigenlijk vanzelfsprekend.

Op weg naar eenvoud, www.philips.com/simplicity.

PHILIPS
sense and simplicity

ING SPONSOR VAN HET KONINKLIJK CONCERTGEBOUWORKEST

Klassieke klanken in moderne tijden

ING

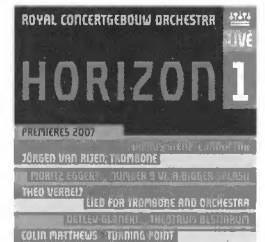
Genieten van een meesterwerk

Niet alleen in Amsterdam, maar ook in de rest van Nederland en ver over de landsgrenzen staat het Koninklijk Concertgebouw-
orkest garant voor meesterlijke uitvoeringen. Of het nu gaat om intieme kamermuziek of een vioolconcert vol passie, met dit
wereldberoemde orkest is het voor iedereen genieten. Nuon is dan ook bijzonder trots daar als sponsor aan bij te dragen.

Altijd **NUON**

Meeslepende Live-opnamen van het Koninklijk Concertgebouworkest nu verkrijgbaar op RCO Live.

Te koop in de platenwinkel, bij het Vrienden Trefpunt in het Concertgebouw of via de webshop op www.concertgebouworkest.nl

Colofon

Samenstelling en coördinatie

Sjoerd van den Berg en Marian van den

Beuken

Grafisch ontwerp

Atelier René Knip en Olga Scholten

Lithografie en druk

Calff & Meischke Amsterdam

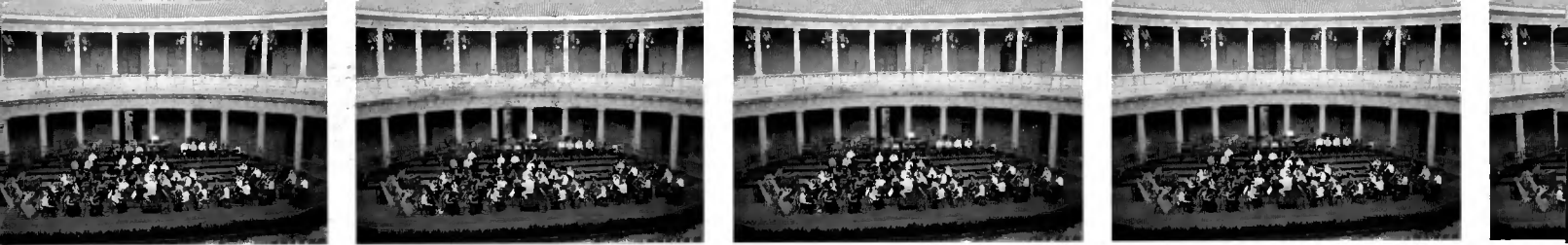
Fotografie

Ronald Knapp

Simon van Boxtel

Marinus Komst

Amsterdam, augustus 2008

CONCERTGEBOUWORKEST SEIZOENSVERSLAG 07/08

